



Zeszyt metodologiczny

Bilanse wybranych produktów rolnych

Methodological report
Balances of Selected Agricultural Products



Zeszyt metodologiczny **Bilanse wybranych produktów rolnych**

Methodological report
Balances of Selected Agricultural Products

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Rolnictwa i Środowiska

Statistics Poland, Agriculture and Environment Department

Współpraca

Cooperation

Departament Cen i Usług

Prices and Services Statistics Department

Departament Przedsiębiorstw

Enterprise Statistics Department

Kierujący

Supervisor

Tomasz Milewski

Zespół autorski

Editorial team

Agnieszka Grabowska, Tomasz Kołodrowski, Alina Szkop

Zeszyt metodologiczny zaopiniowany przez Komisję Metodologiczną GUS

Methodological handbook, reviewed by the Methodological Commission of Statistics Poland

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<http://www.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistics Poland data, please indicate the source

Metadane

Tytuł zeszytu metodologicznego	Bilanse wybranych produktów rolnych
Autor	Główny Urząd Statystyczny, Departament Rolnictwa i Środowiska
Zakres podmiotowy badania	Produkty rolne
Zakres przedmiotowy badania	• Szacunek przedwynikowy – obejmuje produkcję warzyw gruntowych oraz owoców z drzew i owoców jagodowych, produkcję zbóż, roślin strączkowych jadalnych, roślin oleistych, ziemniaków, buraków cukrowych, kukurydzy na zielonkę. Szacunek przeprowadzany jest metodą ocen ekspertów ogrodniczych szczebla regionalnego i centralnego. • Szacunek wynikowy (badanie na etapie ocen wynikowych) – obejmuje produkcję warzyw gruntowych, jesienną produkcję warzyw spod oston, produkcję owoców z drzew, produkcję owoców jagodowych, produkcję ziarna zbóż, roślin oleistych, w tym rzepaku jarego i ozimego, buraków cukrowych, ziemniaków, roślin strączkowych pastewnych. • Szacunek produkcji jaj kurzych konsumpcyjnych, jaj wylęgowych (kurze, kaczę, gęsie, indyjskie). • Szacunek produkcji żywca rzeźnego zwierząt gospodarskich według gatunków. • Szacunek produkcji i rozdysponowania mleka (krowiego, owczego i koziego). • Szacunek produkcji miodu. • Pogłowie drobiu (kur niosek). • Obroty międzynarodowego handlu towarami wyrażone w tonach. • Zapasy towarów w przedsiębiorstwach handlowych. • Zapasy wyrobów gotowych u producentów. • Produkcja wyrobów przemysłowych (dane roczne). • Produkcja wybranych wyrobów przemysłowych (dane miesięczne).
Rodzaj i metoda badania	Badanie wtórne bazujące na wynikach badań pierwotnych oraz na szacunkach
Źródła danych	Dane Głównego Urzędu Statystycznego: • P-02 <i>Meldunek o produkcji wyrobów i zapasach.</i> Wyniki innych badań: • 1.19.01 <i>Budżety gospodarstw domowych,</i> • 1.45.07 <i>Produkcja ważniejszych upraw rolnych,</i> • 1.45.08 <i>Produkcja ważniejszych upraw ogrodniczych,</i> • 1.45.09 <i>Pogłowie i produkcja bydła oraz innych gatunków zwierząt gospodarskich (bez świń),</i> • 1.45.10 <i>Pogłowie i produkcja świń,</i> • 1.46.04 <i>Produkcja wyrobów przemysłowych,</i> • 1.46.12 <i>Skup i produkcja mleka oraz przetworów mlecznych,</i> • 1.51.01 <i>Realizacja eksportu i importu w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami spoza UE (niebędącymi członkami UE),</i> • 1.51.07 <i>Realizacja przywozu i wywozu towarów w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami UE,</i> • 1.51.08 <i>Realizacja międzynarodowego handlu towarami w wyrażeniu ilościowo-wartościowym.</i> Administracyjne bazy danych: • Komputerowa baza danych prowadzona na podstawie ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Prezentacja rezultatów badania	Publikacje GUS: • „Rocznik Statystyczny Rolnictwa ... rok”, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rolnictwa-2025,6,19.html • „Rolnictwo ...rok”, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/rolnictwo/rolnictwo-w-2024-r-,3,22.html • „Mały Rocznik Statystyczny Polski ... rok”, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2025,1,27.html • „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej ... rok”, https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2025,2,25.html Baza Danych Eurostatu: Database – Eurostat
Wykorzystywane klasyfikacje	Na potrzeby sporządzania bilansów wybranych produktów rolnych stosowane są następujące klasyfikacje: • Nomenklatura PRODPOL – klasyfikacja wyrobów i usług przemysłowych, • Nomenklatura Scalona CN dotycząca danych handlu zagranicznego.
Data opracowania zeszytu metodologicznego	Sierpień 2026

Metadata

Title of the methodological report	Balances of Selected Agricultural Products
Authors	Statistics Poland, Agriculture and Environment Department
Subjective scope of the survey	Agricultural product balances
Objective scope of the survey	• Preliminary estimate – includes the production of field vegetables, tree fruits and berries, cereals, edible legumes, oilseeds, potatoes, sugar beets and corn for silage. The estimation is determined by the assessment of regional and central-level horticultural experts. • Resulting estimate (study at the stage of outcome assessments) – includes the production of field vegetables, autumn production of vegetables under covers, fruit production from trees, berry production, grain production of cereals, oil plants including spring and winter rapeseed, sugar beets, potatoes, forage legumes. • Estimation of the production of consumption eggs, hatching eggs (chicken, duck, goose, turkey). • Estimation of livestock production by species. • Estimation of milk production and distribution (cow, sheep, and goat). • Estimation of honey production. • Poultry population (laying hens). • International trade turnover of goods expressed in tons. • Stock of goods in commercial enterprises. • Stock of finished products at manufacturers. • Production of industrial products (annual data). • Production of selected industrial products (monthly data).
The type and method of survey	Secondary research based on the results of primary surveys and expert estimates
Data sources	Data of the Central Statistical Office: • P-02 <i>Report on product production and inventory.</i> Results of other surveys: • 1.19.01 <i>Household budgets,</i> • 1.45.07 <i>Production of major agricultural crops,</i> • 1.45.08 <i>Production of major horticultural crops,</i> • 1.45.09 <i>Livestock numbers and production of cattle and other farm animals (excluding pigs),</i> • 1.45.10 <i>Livestock numbers and production of pigs,</i> • 1.46.04 <i>Production of industrial products,</i> • 1.46.12 <i>Collection and production of milk and dairy products,</i> • 1.51.01 <i>Implementation of exports and imports in quantitative and value terms with non-EU countries (non-EU members),</i> • 1.51.07 <i>Implementation of imports and exports of goods in quantitative and value terms with EU countries,</i> • 1.51.08 <i>Implementation of international trade in goods in quantitative and value terms.</i> Administrative databases: • Computerized database maintained under the Act on the System of Identification and Registration of Animals – Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture.

Presentation of survey results	Publications of Statistics Poland: • „Statistical Yearbook of Agriculture ... year”, https://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/statistical-year-book-of-agriculture-2025,6,20.html • „Agriculture in 2024 ... year”, https://stat.gov.pl/en/topics/agriculture-forestry/agriculture/agriculture-in-2024,4,21.html • „Concise Statistical Yearbook of Poland ... year”, https://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/concise-statistical-yearbook-of-poland-2025,1,26.html • „Statistical Yearbook of the Republic of Poland ... year”. https://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/statistical-year-book-of-the-republic-of-poland-2025,2,27.html Eurostat Database: Database – Eurostat
Classifications used	For the purpose of preparing agricultural product balances, the following classifications are used: • PRODPOL Nomenclature – classification of industrial products and services, • CN – Combined Nomenclature for foreign trade data.
Date of methodological report	August 2026

Spis treści

Contents

Metadane	3
Metadata	5
Ważniejsze skróty	9
Main abbreviations	9
Wstęp	11
Introduction	12
Rozdział 1. Charakterystyka badania	13
Chapter 1. Survey characteristics	13
1.1. Cel badania	13
1.1. Purpose of the survey	13
1.2. Podstawa prawna prowadzenia badania	13
1.2. Legal basis for conducting the survey	13
Rozdział 2. Zakres podmiotowy i przedmiotowy badania	15
Chapter 2. Subjective and objective scope of the survey	15
2.1. Zakres podmiotowy	15
2.1. Subjective scope	15
2.2. Zakres przedmiotowy	15
2.2. Objective scope	15
Rozdział 3. Rodzaj i metoda badania	17
Chapter 3. Survey type and method	17
Rozdział 4. Źródła danych	18
Chapter 4. Data sources	18
Rozdział 5. Metodologie sporządzania bilansów wybranych produktów rolnych	19
Chapter 5. Methodologies for preparing balances of selected agricultural products	19
5.1. Podstawowe informacje i definicje	19
5.1. Basic information and definitions	19
5.2. Charakterystyka głównych zmiennych	25
5.2. Characteristic of variables present in the survey	25
5.3. Wykaz sporządzanych bilansów	25
5.3. List of balances	25
5.4. Bilanse produktów roślinnych	26
5.4. Crop balances	26
5.4.1. Bilans buraków cukrowych, cukru i miodu	26
5.4.1. Sugar beet, sugar and honey balance	26

5.4.2. Bilans nasion roślin strączkowych	29
5.4.2. Dried pulses balance	29
5.4.3. Bilans nasion roślin oleistych, olejów roślinnych i makuchów	30
5.4.3. Oilseeds, plant oils and oilcakes balance	30
5.4.4. Bilans owoców	33
5.4.4. Fruit balance	33
5.4.5. Bilans warzyw	34
5.4.5. Vegetable balance	34
5.4.6. Bilans ziemniaków	35
5.4.6. Potatoes balance	35
5.4.7. Bilans zbóż	36
5.4.7. Cereals balance	36
5.4.8. Bilans ryżu	38
5.4.8. Rice balance	38
5.4.9. Bilans wybranych zbóż i nasion oleistych na potrzeby Eurostatu	39
5.4.9. Main cereals and oil seeds balance for Eurostat purposes	39
5.5. Bilanse produktów zwierzęcych	41
5.5. Animal product balances	41
5.5.1. Bilans jaj	41
5.5.1. Eggs balance	41
5.5.2. Bilans mięsa	42
5.5.2. Meat balance	42
5.5.3. Bilans mleka	47
5.5.3. Milk Balance	47
5.6. Systemy klasyfikacyjne stosowane w badaniu	49
5.6. Classification systems used in the survey	49
Rozdział 6. Organizacja i zarządzanie realizacją badania	51
Chapter 6. Organization and management of the survey	51
Rozdział 7. Sposób prezentacji wyników badania	52
Chapter 7. Way of presentation of the survey results	52
Rozdział 8. Ocena jakości badania	53
Chapter 8. Assessment of the quality of the survey	53
Spis tablic	55
List of tables	55
Bibliografia	55
Bibliography	55

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót	Opis
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Agriculture Restructurisation and Modernisation Agency
CN	Nomenklatura Scalona The Combined Nomenclature
CIRCABC	Centrum zasobów dotyczących komunikacji i informacji dla organów administracji, przedsiębiorstw i obywateli Communication and Information Resource Centre for Administrations, Businesses and Citizens
CIS	Centrum Informatyki Statystycznej Statistical Computing Centre
DG AGRI	Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Komisji Europejskiej The Directorate-General for Agriculture and Rural Development
DGAS	Grupa dyrektorów ds. statystyki rolnej Directors' group for agricultural statistics
EASS	Europejski System Statystyki Rolnictwa European Agricultural Statistics System
ESS	Europejski System Statystyczny European Statistics System
ESSC	Komitet ds. Europejskiego Systemu Statystycznego European Statistical System Committee
EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej European Statistical Office
EXTRASTAT	System obejmujący swym zakresem obrót towarowy realizowany przez państwa nie będące w UE Statistics relating to trade with non-EU countries
FAO	Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa Food and Agriculture Organization of the United Nations
IERiGŻ-PIB	Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy The Institute of Agricultural and Food Economics – National Research Institute
IHAR-PIB	Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – Państwowy Instytut Badawczy The Institute of Plant Breeding and Acclimatization – National Research Institute
INTRASTAT	System INTRASTAT obejmujący handel pomiędzy państwami członkowskimi UE Statistical system used within the European Union between member states
IRZ	System Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt Animal Identification and Registration System
KOWR	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa National Support Centre for Agriculture
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministry of Agriculture and Rural Development Republic of Poland
PBSSP	Program Badań Statystycznych Statystyki Publicznej Statistical Survey Program of Official Statistics
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activities
PKWiU	Polska Klasyfikacja WYROBÓW i Usług Polish Classification of Goods and Services

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

Skrót	Opis
PS	Portal Sprawozdawczy Reporting Portal
SAD	Statystyczny Dokument Celny Single Administrative Document
SAIO	Statystyki Dotyczące Nakładów i Produkcji w Rolnictwie Statistics on Agricultural Input and Output
SPR	Szacunki Produkcji Roślinnej Estimation of Crop Production
WBC	Waga bita ciepła Post-slaughter warm weight
WS	Waga schłodzona Post-slaughter cold weight

Wstęp

Badanie 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych* jest ważną częścią systemu statystyki rolnictwa. Pierwsze dane z zakresu podstawowych produktów (ziemniaki, mięso – wybrane gatunki, jaja, masło, mleko, podstawowe zboża) były zbierane i publikowane w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku. Od tej pory zakres ten został znacznie rozszerzony do około pięćdziesięciu produktów. Badanie dostarcza informacji o ilości wyprodukowanych i wprowadzonych na rynek najważniejszych produktów rolnych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, w tym również produktów rolnych przetworzonych, tj. cukru z buraka cukrowego, skrobi ziemniaczanej, olejów roślinnych, makuchów, owoców suszonych. Jest statym badaniem realizowanym przez Główny Urząd Statystyczny na podstawie Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej (PBSSP) a organizacja i realizacja badania pozostają w kompetencji Departamentu Rolnictwa i Środowiska.

Od momentu wejścia do Unii Europejskiej Polska została zobowiązana do opracowywania i przysyłania do Eurostatu wybranych bilansów produktów roślinnych i zwierzęcych w oparciu o podstawy prawne i zgodnie z unijnymi wytycznymi metodologicznymi. Więcej informacji o współpracy z Eurostatem znajduje się w Rozdziale 5. *Metodologie sporządzania bilansów wybranych produktów rolnych* w podrozdziale 5.1. *Podstawowe informacje i definicje*.

Celem sporządzania zestawień bilansowych jest możliwość porównywania wielkości zasobów poszczególnych produktów (lub grup produktów) oraz ich wykorzystania na obszarze odniesienia (kraj) i w okresie odniesienia (rok kalendarzowy lub gospodarczy). Bilanse dotyczą wyłącznie produkcji krajowej, natomiast handel zagraniczny obejmuje zarówno produkty rolne pochodzenia polskiego jak i te które pochodzą z Unii i spoza Unii (w tym te, które nie są produkowane w Polsce, tj. owoce egzotyczne oraz ryż). Informacje z tego zakresu są niezbędne do monitorowania realizacji Wspólnej Polityki Rolnej. Stanowią bardzo ważny element w określeniu bezpieczeństwa żywnościowego zarówno na poziomie krajowym jak i unijnym. Do użytkowników, których potrzeby uwzględnia badanie należą: administracja rządowa, administracja samorządowa, placówki naukowe oraz badawcze, uczelnie (nauczyciele akademicki i studenci), użytkownicy wewnętrzni w Głównym Urzędzie Statystycznym oraz organizacje międzynarodowe.

Prezentowane opracowanie ma na celu przedstawienie informacji na temat metodologii, przebiegu i organizacji badań z obszaru bilansów produktów rolnych. Zeszyt zawiera informacje o zakresie i metodach zbierania danych oraz szacunkach poszczególnych pozycji bilansowych zużycia krajowego w praktyce badawczej Głównego Urzędu Statystycznego.

Publikacja składa się z ośmiu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono cele badania i podstawę prawną, w drugim – zakres podmiotowy i przedmiotowy. W rozdziale trzecim opisano rodzaje i metody prowadzenia badania. Czwarta część prezentuje źródła danych. W rozdziale piątym przedstawiono podstawowe pojęcia i definicje stosowane w ramach prowadzonego badania oraz opisano metodologie opracowywania zestawień bilansowych wszystkich produktów rolnych. W części szóstej zeszytu zaprezentowano organizację i przebieg badania, natomiast omówienie sposobów prezentacji danych i form udostępniania wyników badania zaprezentowano w części siódmej. Rozdział ósmy poświęcony jest ocenie jakości badania.

Introduction

Survey 1.45.19, *Balances of Selected Agricultural Products*, is an important part of the agricultural statistics system. The first data on basic products (potatoes, meat – selected species, eggs, butter, milk, basic cereals) were collected and published in the 1950s. Since then, this scope has been significantly expanded to approximately fifty products. The survey provides information on the quantities produced and placed on the market of the most important agricultural products of plant and animal origin, including processed agricultural products, i.e. sugar from sugar beet, potato starch, vegetable oils, oilcakes and dried fruit. It is a regular survey conducted by the Statistics Poland on the basis of the Statistical Survey Program of Official Statistics (PBSSP), and the organization and implementation of the survey are the responsibility of the Agriculture and Environment Department.

Since joining the European Union, Poland has been obliged to prepare and submit selected balances of plant and animal products based on legal grounds and in accordance with EU methodological guidelines to Eurostat. More information about cooperation with Eurostat is described in Chapter 5. *Methodologies for preparing agricultural product balances* in subchapter 5.1. *Basic information and definitions*.

The purpose of preparing balance sheets is to compare the resources of individual products (or product groups) and their use within the reference area (country) and during the reference period (calendar or marketing year). The balances concern only domestic production, while foreign trade covers both agricultural products of Polish origin and those originating from the EU and from outside the EU (including those not produced in Poland, i.e. exotic fruits and rice). Information in this area is essential for monitoring the implementation of the Common Agricultural Policy. It is a crucial element in determining food security at both the national and EU levels. Users whose needs are addressed by the study include government administration, local government administration, scientific and research institutions, universities (academic teachers and students), internal users at the Central Statistical Office, and international organizations.

The presented study aims to provide information on the methodology, process, and organization of research in the area of agricultural product balances. The booklet includes information on the scope and methods of data collection, as well as estimates of individual balance sheet items for domestic consumption in the research practice of the Statistics Poland.

The publication consists of eight chapters. The first presents the survey's objectives and its legal basis, while the second presents its scope and subject matter. The third describes the types and methods of conducting the survey. The fourth section presents the data sources. The fifth chapter introduces the basic concepts and definitions used within the conducted survey and describes the methodologies for compiling balance sheets of all agricultural products. The sixth section of the report presents the organization and course of the survey, while the seventh section discusses data presentation methods and forms of sharing the survey results. The eighth section is devoted to assessing the survey's quality.

Rozdział 1. Charakterystyka badania

Chapter 1. Survey characteristics

1.1. Cel badania

1.1. Purpose of the survey

Celem badania 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych* jest dostarczenie informacji niezbędnych do zobrażowania, analizy i oceny powiązań między wielkością produkcji rolnej, a sposobami rozdysponowania produktów rolnych oraz określenia wielkości ich spożycia. Ponadto informacje pochodzące z badania służą do monitorowania zmian w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz zapewnienia danych statystycznych dla organizacji międzynarodowych i krajowych.

Użytkownicy, których potrzeby uwzględnia badanie:

- Eurostat i inne zagraniczne instytucje statystyczne,
- organizacje międzynarodowe (Komisja Europejska, FAO, OECD),
- administracja rządowa,
- placówki naukowe/badawcze, uczelnie (nauczyciele akademicki i studenci),
- odbiorcy indywidualni.

1.2. Podstawa prawna prowadzenia badania

1.2. Legal basis for conducting the survey

Aktem prawnym określającym zasady i tworzącym podstawy rzetelnego, obiektywnego, profesjonalnego, niezależnego prowadzenia badań statystycznych, których wyniki mają charakter oficjalnych danych statystycznych, jest [ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej \(Dz. U. 2020 poz. 443\)](#). Ustawa ustala także organizację i tryb prowadzenia badań oraz zakres związanych z nimi obowiązków.

Podstawą prawną prezentowanych w niniejszym zeszycie badań jest także [rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów](#) wydawane co rok i wyznaczające zakres badań, źródła danych oraz sposoby udostępniania wynikowych informacji statystycznych, na przykład rozporządzenie w sprawie [PBSSP z dnia 16 grudnia 2025 na rok 2026](#). W ramach niniejszego zeszycu metodologicznego zaprezentowano metodologię badania ujętego w PBSSP w bloku tematycznym „Działalność rolnicza” (1.45): 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych*.

Komitet ds. Europejskiego Systemu Statystycznego (ESS) zatwierdził na swoim 34. posiedzeniu w dniu 22 września 2017 r. porozumienie [ESS agreement on Crop Balance Data on Main Cereals and Oilseeds](#) w sprawie danych bilansowych głównych zbóż i nasion oleistych. Celem tego porozumienia było zagwarantowanie, że Komisja Europejska będzie dysponować zharmonizowanymi, wysokiej jakości danymi dotyczącymi przychodu i rozchodu głównych zbóż i nasion roślin oleistych. Od 2018 r. państwa członkowskie należące do ESS (Europejski System Statystyczny) w ramach porozumienia o bilansach głównych zbóż i roślin oleistych mają obowiązek co 3 lata dostarczać raport jakości w terminie do 30 listopada. Dotychczasowe porozumienie zostało zastąpione w 2022 r. podstawą prawną, z której wynika obowiązek opracowywania dla Eurostatu bilansów wybranych zbóż i nasion roślin oleistych w układzie roku kalendarzowego. Są to: rozporządzenie Rady (UE) 2022/2379¹ oraz rozporządzenie wykonawcze (UE) 2023/1538² w sprawie statystyk upraw rolnych. Na podstawie tych rozporządzeń, uwzględniając

1 [Council Regulation \(EU\) 2022/2379](#)

2 [Implementing Regulation \(EU\) 2023/1538](#)

opinie przekazane przez kraje członkowskie, Eurostat opracował podręcznik metodologiczny dotyczący sporządzania bilansów wybranych zbóż i nasion roślin oleistych. W ramach modernizacji statystyki rolnej w przyjętym w 2022 r. rozporządzeniu Rady (UE) 2022/2379 (SAIO) określono również dane, które muszą być obowiązkowo gromadzone przez kraje członkowskie oraz ustanowiono zasady metodologiczne, mające na celu zapewnienie jakości przekazywanych informacji.

W 2023 roku weszło w życie rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2023/1538, które określa wymagania dotyczące gromadzenia danych w statystyce produkcji roślinnej, w tym dotyczących bilansu produktów roślinnych. W związku z tym rok referencyjny 2024 był ostatnim rokiem zbierania danych zgodnie z porozumieniem ESS, a od roku referencyjnego 2025 dane dotyczące bilansów produktów roślinnych będą zbierane zgodnie z wymaganiami regulacyjnymi rozporządzenia SAIO. Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2024/2386 z dnia 6 września 2024 r. przyznająca odstępstwa niektórym Państwom Członkowskim w odniesieniu do przekazywania statystyk dotyczących nakładów i produktów rolnych zgodnie z rozporządzeniami wykonawczymi (UE) 2023/1538 i (UE) 2023/1579 (zgłoszono pod dokumentem C(2024) 6243) (Dz. Urz. L 2024/2386, 10.9.2024).

Rozdział 2. Zakres podmiotowy i przedmiotowy badania

Chapter 2. Subjective and objective scope of the survey

2.1. Zakres podmiotowy

2.1. Subjective scope

Badania pierwotne do badania 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych* w zakresach podmiotowych ujmują jednostki takie jak: gospodarstwa rolne, skupy, ubojnie, zakłady przemysłowe używające jako surowca produktów rolnych do produkcji wyrobów przeznaczonych na cele inne niż spożywcze, zakłady przetwórstwa spożywczego, przedsiębiorstwa produkcyjne i handlowe raportujące stan zapasów surowca, jednostki raportujące informacje o handlu zagranicznym oraz gospodarstwa domowe, w których badane jest przeciętne miesięczne spożycie wybranych produktów na osobę. Bilanse wybranych produktów rolnych są badaniem wtórnym, bazującym na wynikach badań pierwotnych. W związku z tym, zakresem podmiotowym przedmiotowego badania nie będą wyżej wymienione typy jednostek. W przypadku bilansów zakresem podmiotowym są produkty rolne (roślinne i zwierzęce), z podziałem na gatunki.

2.2. Zakres przedmiotowy

2.2. Objective scope

Zakres przedmiotowy badania obejmuje informacje dotyczące produkcji rolnej (roślinnej i zwierzęcej), handlu zagranicznego, stanu zapasów i produkcji wyrobów przemysłowych (opartych na wykorzystaniu płodów rolnych). Poniżej przedstawiony jest schemat zakresu przedmiotowego z podziałem na poszczególne kategorie.

Produkcja roślinna:

- Szacunek przedwynikowy (przeprowadzany w sierpniu z wykorzystaniem ekspertyz i ocen rzeczoznawców terenowych i centralnych, a dla ziemniaków – metodą pomiarów biometrycznych) – obejmuje produkcję warzyw gruntowych oraz owoców z drzew i owoców jagodowych, produkcję zbóż, roślin strączkowych jadalnych, roślin oleistych, ziemniaków, buraków cukrowych, kukurydzy na zielonkę.

Zbiorcze wyniki szacunku przedwynikowego są podstawą prowadzenia opracowań dotyczących rynku rolnego, podstawą analiz ekonomicznych w obszarze rolnictwa, określenia poziomu produkcji rolnej i wstępnej oceny realizacji założeń produkcyjnych. Bilanse na potrzeby publikacyjne GUS, jak i w celu realizacji zamówienia dla odbiorców krajowych, np. dla Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa realizuje się w określonych terminach. Gdy na dany moment nie ma jeszcze danych z szacunku wynikowego wówczas korzysta się z informacji z szacunku przedwynikowego. Więcej informacji na temat szacunku przedwynikowego znajduje się w publikacji – [Zeszyt metodologiczny produkcji roślinnej](#).

- Szacunek wynikowy (przeprowadzany w listopadzie z wykorzystaniem ekspertyz i ocen rzeczoznawców terenowych i centralnych) – obejmuje produkcję warzyw gruntowych, jesienną produkcję warzyw spod osłon oraz powierzchnię kwiatów pod osłonami, produkcję owoców z drzew, produkcję owoców jagodowych, produkcję ziarna i słomy zbóż, roślin oleistych, w tym rzepaku jarego i ozimego, buraków cukrowych, roślin włókniстых i innych roślin przemysłowych, ziemniaków, roślin strączkowych pastewnych, upraw pastewnych na gruntach ornych i trwałych użytków zielonych (na paszę, nasiona, nawozy zielone), pasz dodatkowych (poplonów i wsiewek, liści roślin okopowych, słomy roślin strączkowych, plew roślin motylkowych, wyśtoków buraczanych).

Dane z szacunku wynikowego są podstawą rachunków rolniczych w zakresie rozmiarów produkcji globalnej i innych mierników produkcji rolnej, a także prowadzonych analiz dotyczących możliwości produkcyjnych rolnictwa, rezerw rolniczych, stopnia wykorzystania środków produkcji i innych rozważań ekonomicznych.

Więcej informacji na temat szacunku wynikowego znajduje się w publikacji – [Zeszyt metodologiczny produkcji roślinnej](#).

Produkcja zwierzęca:

- Szacunek produkcji jaj kurzych konsumpcyjnych, jaj wylęgowych (kurze, kaczki, gęsie, indycze).
- Szacunek produkcji żywca rzeźnego zwierząt gospodarskich według gatunków.
- Szacunek produkcji i rozdysponowania mleka (krowiego, owczego i koziego).
- Szacunek produkcji miodu.
- Pogłowie drobiu (kur niosek).

Handel zagraniczny:

- Obroty międzynarodowego handlu towarami wyrażone w tonach (produkty rolne).

Stan zapasów:

- Zapasy towarów w przedsiębiorstwach handlowych.
- Zapasy wyrobów gotowych u producentów.

Produkcja wyrobów pochodzenia rolnego (np. cukier, owoce suszone, oleje roślinne):

- Produkcja wyrobów przemysłowych (dane roczne).
- Produkcja wybranych wyrobów przemysłowych (dane miesięczne).

Rozdział 3. Rodzaj i metoda badania

Chapter 3. Survey type and method

Bilanse wybranych produktów rolnych to badanie wtórne. Oznacza to, że wykorzystywane są w nim wyniki poszczególnych badań pierwotnych – wymienionych w rozdziale 4, które są źródłem danych dotyczących:

- zbiorów produktów roślinnych,
- powierzchni zasiewu i sadzenia,
- produkcji zwierzęcej z podziałem na gatunki,
- wielkości skupu zwierząt,
- ubojów przemysłowych i gospodarczych,
- produkcji jaj (przeznaczonych na cele spożywcze oraz na wylęg),
- produkcji mleka,
- produkcji miodu,
- wielkości handlu zagranicznego,
- produkcji wyrobów przemysłowych (np. oleje roślinne, cukier, owoce suszone, skrobia),
- stanu zapasów (rynkowych i w gospodarstwach rolnych).

W przypadku pozycji niewystępujących w badaniach pierwotnych, do wyliczeń stosuje się szacunki ekspertów GUS. Oparte są one na analizach trendów i zależności, porównaniach dynamik bilansowych rok do roku i wytycznych metodologicznych Eurostatu. Korzysta się również z literatury branżowej, tj. publikacji ukazujących się w serii *Rynki Rolne* opracowywanych przez ekspertów z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy (IERiGŻ-PIB).

Rozdział 4. Źródła danych

Chapter 4. Data sources

Źródłem danych dla badania 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych*, które jest badaniem wtórnym są wyniki niżej wymienionych badań pierwotnych prowadzonych przez GUS:

- 1.19.01 *Budżety gospodarstw domowych*,
- 1.45.07 *Produkcja ważniejszych upraw rolnych*,
- 1.45.08 *Produkcja ważniejszych upraw ogrodniczych*,
- 1.45.09 *Pogłowie i produkcja bydła oraz innych gatunków zwierząt gospodarskich (bez świń)*,
- 1.45.10 *Pogłowie i produkcja świń*,
- 1.46.04 *Produkcja wyrobów przemysłowych*,
- 1.46.12 *Skup i produkcja mleka oraz przetworów mlecznych*,
- 1.51.01 *Realizacja eksportu i importu w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami spoza UE (niebędącymi członkami UE)*,
- 1.51.07 *Realizacja przywozu i wywozu towarów w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami UE*,
- 1.51.08 *Realizacja międzynarodowego handlu towarami w wyrażeniu ilościowo-wartościowym*.

Rozdział 5. Metodologie sporządzania bilansów wybranych produktów rolnych

Chapter 5. Methodologies for preparing balances of selected agricultural products

5.1. Podstawowe informacje i definicje

5.1. Basic information and definitions

WPROWADZENIE

Bilanse obejmują przychód i rozchód głównych płodów rolnych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego. Stanowią syntezę dużej liczby dostępnych danych ilościowych, tj. produkcja rolna, handel zagraniczny, stan zapasów oraz zużycie krajowe. Z definicji bilansu wynika, iż przychód równa się rozchodowi. Przychód definiuje się jako sumę produkcji użytkowej, zapasów początkowych i importu, podczas gdy rozchód definiuje się jako sumę zużycia krajowego, zapasów końcowych i eksportu. Bilanse głównych produktów rolnych opracowywane są na potrzeby krajowe oraz UE w oparciu o wytyczne metodologiczne Eurostatu.

WSPÓŁPRACA Z EUROSTATEM W ZAKRESIE OPRACOWYWANIA BILANSÓW – HISTORIA, AKTUALNA SYTUACJA I PRZYSZŁOŚĆ

Eurostat przez wiele lat gromadził bilanse dużej liczby produktów roślinnych i zwierzęcych (zboża, nasiona roślin strączkowych, nasiona roślin oleistych, oleje i tłuszcze roślinne, makuchy, warzywa, owoce, cukier, buraki cukrowe, miód, ryż, ziemniaki, skrobia ziemniaczana, wino, jaja, mięso, mleko, masło) na zasadzie dobrowolności. Gromadzenie tych danych wstrzymano w 2013 r. ze względu na brak podstawy prawnej i problemy z jakością danych. Jednakże w 2017 r. Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (DG AGRI) zwróciła się do Eurostatu o wznowienie uproszczonego gromadzenia bilansów dostaw głównych zbóż i nasion oleistych. Są one bowiem istotnym narzędziem monitorowania bezpieczeństwa żywnościowego i funkcjonowania rolnictwa.

W ramach modernizacji statystyki rolnej w przyjętym w 2022 r. rozporządzeniu Rady (UE) 2022/2379 (SAIO) określono również dane, które mają być obowiązkowo gromadzone przez kraje członkowskie oraz ustanowiono zasady metodologiczne, mające na celu zapewnienie jakości przekazywanych informacji. Aby określić wymagania dotyczące danych dla statystyk produkcji roślinnej, w tym zbierania danych dotyczących bilansów, w 2023 r. weszło w życie rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2023/1538. Po przyjęciu rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2023/1538, w drugiej połowie 2024 roku rozpoczęto prace metodologiczne nad zbieraniem danych dotyczących bilansów. Najnowsze opracowania grupy roboczej przedstawiają przegląd stanu wdrażania rozporządzenia SAIO dla statystyk dotyczących bilansów, zgodnie z definicją zawartą w Załączniku II do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2023/1538. Opracowanie przedstawia przegląd rozwoju metodologicznego, opisuje podjęte kroki oraz wskazuje przyszłe działania.

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2023/1538 w sprawie statystyk produkcji roślinnej wprowadziło kilka zmian w wymaganiach związanych ze zbieraniem danych o bilansach produktów roślinnych w porównaniu z poprzednimi wymaganiami, ustalonymi przez Porozumienie ESS z 2017 roku dotyczące „Danych o bilansach głównych zbóż i nasion roślin oleistych”.

Główne zmiany obejmują:

- Przekazywanie pełnego zakresu danych jest obowiązkowe dla wszystkich państw członkowskich UE (również tych, które nie miały wcześniej podpisanego Porozumienia ESS).
- Okres odniesienia dla bilansów produktów roślinnych to rok gospodarczy, trwający od 1 lipca roku $n-1$ do 30 czerwca roku n .
- Terminem przekazywania danych jest koniec roku gospodarczego +11 miesięcy. Dla pierwszego zbierania danych o bilansach oznacza to 31 maja 2027 r. za rok gospodarczy (1.VII.2025-30.VI.2026).
- Bilanse zbóż muszą obejmować główne zboża oraz ich produkty pochodne pierwszego stopnia. Lista produktów przetworzonych pierwszego stopnia odzwierciedla dodanie nowych produktów roślinnych i jest zgodna z wymogami DG AGRI. Bilans nasion roślin oleistych uwzględnia jedynie ilość produktów nieprzetworzonych (surowych). Termin produkty nieprzetworzone (surowe) obejmuje zarówno całe, jak i połamane nasiona oleiste lub strączkowe.
- Wszystkie przetworzone produkty w bilansach muszą być wyrażone w ekwiwalencie zbożowym. Wraz z wprowadzeniem nowych produktów, lista szczegółowych współczynników przeliczeniowych zostaje zaktualizowana.
- Nowy zakres przedmiotowy bilansu zbóż obejmuje pszenicę zwyczajną, pszenicę durum, żyto, jęczmień, owies, kukurydzę i pszenżyto.
- Zbiory produkcji raportowane w ramach rozporządzenia SAIO obejmują straty magazynowe i odpady. W przeciwieństwie do tego, zgodnie z Porozumieniem ESS, wcześniej raportowana użytkowa produkcja wyraźnie wykluczała straty magazynowe i odpady. W związku z tym, w przypadku zbierania danych w ramach dokumentu SAIO, straty i odpady występujące w gospodarstwach rolnych muszą być raportowane oddzielnie od zebranych plonów i odejmowane od całkowitej produkcji, aby zapewnić dokładność obliczeń bilansu plonów.
- W bilansach nasion oleistych wprowadzone są nowe kategorie zużycia krajowego:
 - nasiona oleiste używane do spożycia przez ludzi,
 - nasiona oleiste używane w całości do pasz dla zwierząt,
 - nasiona oleiste używane do tłoczenia olejów na spożycie przez ludzi, biopaliwa, inne zastosowania przemysłowe.
- Zapasy początkowe i końcowe odnoszą się do początku i końca roku gospodarczego, a nie do roku kalendarzowego. Zmiany w zapasach nie są już wymagane.

Zgodnie z podstawowym rozporządzeniem SAIO oraz jego rozporządzeniem wykonawczym, gromadzenie danych o bilansach produktów roślinnych jest obowiązkowe dla wszystkich państw członkowskich, dla wszystkich produktów wskazanych w przepisach prawa oraz dla wszystkich pozycji bilansowych w państwie członkowskim. Nawet jeśli dana roślina nie jest uprawiana lub nie jest znacząca w danym kraju, może występować import, zapasy i zużycie tego produktu roślinnego, dlatego też dane muszą być dostarczone (na przykład kraj może nie produkować owsa, ale może go importować, a tym samym posiadać dane dotyczące krajowego zużycia, a być może także eksportu i zapasów).

Na podstawie wymogów regulacyjnych dotyczących danych oraz wkładu DG AGRI, pierwsza wersja podręcznika bilansów produktów roślinnych w rozporządzeniu SAIO została przekazana do krajów w celu uzyskania komentarzy i opinii na początku lipca 2025 r. Po tej konsultacji podręcznik został sfinalizowany i udostępniony publicznie na portalu KE zwanym CIRCABC (Centrum zasobów dotyczących komunikacji i informacji dla organów administracji, przedsiębiorstw i obywateli) w październiku 2025 r. Prace nad podręcznikiem, który obecnie obejmuje jedynie aspekty metodologiczne, będą kontynuowane i zostaną rozszerzone o szczegóły techniczne związane z transmisją danych oraz wszelkie dalsze zmiany wynikające z oceny pierwszego roku wdrażania zbierania danych dotyczących bilansów.

Podręcznik bilansów produktów roślinnych według rozporządzenia SAIO:

- Poprawiona wersja podręcznika zostanie opublikowana w II–III kwartale 2026 r., aby zawierała wszystkie istotne informacje techniczne potrzebne krajom do przygotowania zbierania danych, w tym szczegółowe wytyczne dotyczące przesyłania danych wraz z zasadami walidacji oraz szablony przesyłania danych.
- Na podstawie potrzeb państw członkowskich i doświadczeń po pierwszym roku zbierania danych przewiduje się dalsze zmiany w podręczniku bilansów produktów roślinnych.
- Po zakończeniu pierwszego etapu zbierania danych i ustaleniu stabilnej wersji podręcznika Eurostat planuje jego opublikowanie jako oficjalnej publikacji.
- Termin oficjalnej transmisji danych, określony w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2023/1538 przypada na dzień 31 maja 2027 r.
- Zgodnie z art. 10 ust. 5 rozporządzenia (UE) nr 2022/2379 państwa członkowskie będą musiały przekazywać do Eurostatu raporty jakości opisujące procesy statystyczne dotyczące przekazywanych danych. Pierwszy termin przekazania raportów jakości upływa 30 czerwca 2028 r., a następnie co trzy lata.
- Na podstawie najnowszych ustaleń przewiduje się opracowanie rozporządzenia wykonawczego dotyczącego raportowania jakości w ramach dokumentu SAIO, które najpierw będzie dyskutowane w Eurostatie na poziomie Grupy dyrektorów ds. statystyki rolnej (DGAS), a następnie zostanie poddane pod głosowanie przez Komitet ds. Europejskiego Systemu Statystycznego (ESSC). Sposoby raportowania jakości będą omawiane z państwami członkowskimi w specjalnej grupie roboczej.

OGÓLNY SCHEMAT OPRACOWYWANIA BILANSÓW

Ogólny schemat opracowywania bilansów dla wybranych produktów rolnych przedstawiony jest w poniższej tablicy:

Tablica 1. Ogólny schemat bilansów produktów rolnych

Przychód	Rozchód
Produkcja/zbior	Eksport
Zapasy początkowe	Zapasy końcowe
Import	Zużycie krajowe • Straty • Siew/jawa na lęg • Spasanie • Zużycie przemysłowe • Przetwórstwo • Spożycie konsumpcyjne

Przychód = produkcja/zbior + zapasy początkowe + import

Rozchód = eksport + zapasy końcowe + zużycie krajowe

Zużycie krajowe = przychód – eksport – zapasy końcowe

OPIS POZYCJI ZWIĄZANYCH Z BILANSAMI PRODUKTÓW ROLNYCH

Produkcja roślinna/zbiory – oznacza dane o wielkości zbiorów produktów roślinnych w okresie odniesienia (rok gospodarczy) i w obszarze odniesienia (kraj).

Źródła danych GUS dla produkcji roślinnej:

- dane z systemów informacyjnych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie powierzchni zasiewów poszczególnych ziemioplodów rolnych i ogrodnich,
- dane satelitarne,
- jesienna ocena stanu upraw ozimych,
- wiosenna ocena stanu upraw rolnych,
- wiosenna ocena stanu upraw ogrodnich,
- SPR – Szacunki Produkcji Roślinnej (plik w formie aktywnego Excel'a),
- notatnik do prowadzenia ocen produkcji rolniczej w województwie.

Więcej informacji odnośnie produkcji roślinnej znajduje się w publikacji *Zeszyt metodologiczny produkcji roślinnej*.

Produkcja zwierzęca – obejmuje dane dotyczące wielkości ubojów gospodarczych, skupu, ubojów przemysłowych, ilości wyprodukowanych jaj kurzych, ilości wyprodukowanego mleka i miodu. Szczegółowe informacje dotyczące badań produkcji zwierzęcej są opisane w publikacjach: *Zeszyt metodologiczny produkcji zwierzęcej*, *Zeszyt metodologiczny – Skup produktów rolnych i leśnych*.

Produkcja przemysłowa – dane dotyczące ilości wyprodukowanych przetworzonych produktów rolnych (cukier z buraków cukrowych, skrobia ziemniaczana, oleje roślinne, makuchy, owoce suszone). Więcej informacji odnośnie produkcji przemysłowej znajduje się w publikacji *Zeszyt metodologiczny – Badania produkcji przemysłowej*.

Zapasy – obejmują dane o nieprzetworzonych (surowych) produktach roślinnych oraz produktach przetworzonych pierwszego poziomu (takie jak mąka, kasze, pasze, stół). Uwzględniają informacje o zapasach w gospodarstwach rolnych oraz zapasach rynkowych, tj. w jednostkach produkcyjnych i handlowych, portach, magazynach, młynach (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) oraz zapasy strategiczne. Nie są tu uwzględniane zapasy na poziomie detalicznym (sklepy) ani zapasy w gospodarstwach domowych. W przypadku bilansów produktów roślinnych wykazywane są zapasy na koniec roku gospodarczego (stan na dzień 30 czerwca) z wyjątkiem bilansu ryżu, buraków cukrowych, cukru i miodu (sporządzane dla innego okresu sprawozdawczego). W przypadku bilansów produktów zwierzęcych wykazywane są zapasy na koniec roku kalendarzowego (stan na dzień 31 grudnia). W niektórych publikacjach zamiast informacji o stanie zapasów początkowych, końcowych i różnicy zapasów znajduje się informacja o zwiększeniu i zmniejszeniu zapasów. Zmniejszenie zapasów oznacza sumę wszelkich wartości ujemnych dla gatunków produktów, które w pozycji różnica zapasów mają wartości ujemne. Zwiększenie zapasów oznacza sumę wszelkich wartości dodatnich dla gatunków produktów, które w pozycji różnica zapasów mają wartości dodatnie. Szczegółowe informacje na temat badania dotyczącego stanu zapasów rynkowych zawarte są również w publikacji *Zeszyt metodologiczny – Badania produkcji przemysłowej*.

Handel zagraniczny – podstawowymi źródłami informacji od 2004 r., na których opiera się statystyka handlu zagranicznego, są zgłoszenia celne obowiązujące przy rejestracji obrotów z krajami spoza UE (EXTRASTAT) i zgłoszenie INTRASTAT dla przywozu i wywozu, składane przez osoby fizyczne lub prawne będące podatnikami podatku od towarów i usług (VAT), dla ewidencji obrotów z krajami UE. Ponadto od 2006 r. wykorzystuje się alternatywne źródła danych stosowane dla tzw. „towarów specyficznych” oraz doszacowania wartości obrotów, podmiotów realizujących wymianę towarową z krajami UE, których obroty nie przekraczają wyznaczonych progów statystycznych i są zwolnione ze składania zgłoszeń INTRASTAT.

W systemie INTRASTAT obowiązek sprawozdawczy jest uzależniony od wartości obrotów realizowanych przez podmioty z krajami Unii Europejskiej. Do tego celu służy system progów statystycznych. Progi ustalane są odrębnie dla przywozu i wywozu oraz aktualizowane co roku. Wysokość progów jest ogłaszana przez Prezesa GUS przed

końcem roku poprzedzającego rok sprawozdawczy. Podmioty, których wartość obrotów z krajami UE w roku sprawozdawczym lub w roku poprzedzającym rok sprawozdawczy przekroczyła wartość ustalonego progu podstawowego są objęte obowiązkiem sprawozdawczym. Dane pochodzące ze zgłoszeń celnych i zgłoszeń INTRASTAT są rejestrowane, kontrolowane i korygowane oraz przetwarzane w systemie informatycznym Krajowej Administracji Skarbowej. Zgłoszenia dokonywane są w postaci elektronicznej poprzez Platformę Usług Elektronicznych Skarbowo-Celnych (PUESC).

W statystyce handlu zagranicznego stosowana jest:

- metodologia Departamentu Statystyki ONZ,
- Nomenklatura Scalona CN (8-cyfrowa),
- geonomenklatura opracowana przez Eurostat, oparta na standardzie ISO 3166.

Założenia metodologiczne badań statystycznych są jednolite dla obydwu systemów poprzez posługiwanie się tymi samymi: klasyfikacjami towarów i krajów, okresami sprawozdawczymi oraz zmiennymi objętymi badaniem statystycznym. Dane dotyczące obrotów według np. poszczególnych krajów wykazuje się: w imporcie – według kraju pochodzenia (jeżeli nie zaznaczono inaczej), a w eksporcie – według kraju przeznaczenia. Począwszy od 1 maja 2004 r. obroty towarowe w handlu zagranicznym prezentowane są według 8-cyfrowej Nomenklatury Scalonej CN³, która bazuje na 6-cyfrowym Zharmonizowanym Systemie Oznaczania i Kodowania Towarów (HS) i stanowi podstawową klasyfikację towarową dla całego handlu zagranicznego. Nomenklatura Scalona CN podlega corocznej weryfikacji.

Zużycie krajowe – suma produkcji krajowej pomniejszona o eksport i powiększona o import produktów rolnych i ich przetworów z uwzględnieniem zmian w ekwiwalencie surowca. Zużycie krajowe obrazuje rozdysponowanie produkcji według głównych odbiorców i jej końcowego przeznaczenia:

Zużycie krajowe = siew/sadzenie + straty + spasanie + zużycie przemysłowe + przetwórstwo + spożycie konsumpcyjne

Siew/sadzenie – ilość roślinnych produktów rolnych (nasiona i ziemniaki) przeznaczona na obsianie/nasadzenia na przyszły sezon w gospodarstwach rolnych. Wielkość ta jest iloczynem powierzchni zasiewu/nasadeń i przyjętej dawki siewnej wyrażonej w kg na 1 ha. W ujęciu rynkowym przy szacunkach tej pozycji brane są także pod uwagę dane dotyczące sprzedaży kwalifikowanego materiału siewnego.

Straty – rozumiane są jako ilość ubytków, które występują po zbiorach, tj. w magazynowaniu lub podczas przygotowań do sprzedaży, np. sortowaniu.

Spasanie – ilość surowca przeznaczona na cele skarmiania zwierząt na poziomie gospodarstwa rolnego oraz na produkcję pasz. Jest ona szacowana na podstawie analizowania kilku danych, tj. zmiany w liczbie pogłowia zwierząt, informacji odnośnie sprzedaży pasz, proporcji składników mieszanek paszowych oraz skupu surowców do produkcji pasz oraz tendencji norm skarmiania wybranych gatunków zwierząt. W przypadku niekompletnych danych i trudności w szacowaniu jest to pozycja wynikowa według formuły:

Spasanie = zużycie krajowe – siew – straty – zużycie przemysłowe – przetwórstwo – spożycie konsumpcyjne.

Zużycie przemysłowe – ilość surowca wykorzystana na cele produkcyjne inne niż spożywcze, tj. na potrzeby przemysłu piwowarskiego, spirytusowego, skrobiowego, kosmetycznego, farmaceutycznego, produkcji biopaliw, biogazu, tłuszczu i olejów roślinnych i zwierzęcych na cele techniczne. Szczegółowe informacje o badaniu produkcji przemysłowej są dostępne w publikacji *Zeszyt metodologiczny badania produkcji przemysłowej*.

Przetwórstwo – ilość surowca przeznaczona na cele produkcji spożywczej, tj. do produkcji makaronów, mąki, kasz, pieczywa, słodczy, napojów, olejów roślinnych, tłuszczu zwierzęcych, przetworów roślinnych i zwierzęcych, ilość buraków cukrowych użytych do produkcji cukru białego, ilość cukru białego użytego do produkcji miodu sztucznego, itd.

3 <https://data.europa.eu/data/datasets/combined-nomenclature-2025?locale=en>

Spożycie konsumpcyjne – ilość surowych lub przetworzonych produktów rolnych używanych do spożycia przez ludzi w obszarze odniesienia i w okresie odniesienia. Niezmienione (surowe) lub przetworzone produkty rolne spożywane bezpośrednio przez producentów rolnych i ich rodziny oraz dostarczane przez hurtowników do przetwórców, detalistów, stołówek, restauracji, szpitali itd. Jest to przeliczane na surowiec i wyrażane w tys. ton lub mln litrów (dla mleka) na kraj. Przy szacowaniu spożycia konsumpcyjnego brane są również informacje z badań budżetów domowych na temat wydatków na żywność i zmianach w trendach odnośnie przeciętnego miesięcznego spożycia wybranych produktów rolnych w kg/os lub l/os (dla mleka). Szczegółowe informacje o badaniu budżetów gospodarstw domowych są dostępne w publikacji – *Zeszyt metodologiczny badanie budżetów gospodarstw domowych*.

WYKAZ POJĘĆ WYSTĘPUJĄCYCH W BILANSACH PRODUKTÓW ROLNYCH

Produkt surowy (nieprzetworzony) – produkt w jego początkowej fazie, np. surowe ziarno o cechach zgodnych z obowiązującymi przepisami dotyczącymi standardów jakości produkcji roślinnej i wszelkimi obowiązującymi normami handlowymi. Cechy te obejmują wilgotność i zawartość zanieczyszczeń. Produktem surowym są np.: ziarna zbóż, nasiona roślin oleistych, nasiona roślin strączkowych, zbiory owoców, warzyw, ziemniaków, buraków cukrowych, produkcja cukru z buraków cukrowych, produkcja skrobi ziemniaczanej, produkcja surowych olejów roślinnych. W przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego produktem surowym są: jaja, mleko, miód, zwierzęta żywe, mięso nieprzetworzone (wyrażone w adekwatnych jednostkach miary).

Produkty przetworzone – produkty, które uzyskuje się w wyniku przetworzenia produktu surowego przez zakłady przetwórstwa spożywczego. Może istnieć jeden lub więcej procesów przetwarzania.

Bilanse sporządzane na potrzeby krajowe uwzględniają produkty z pierwszego i drugiego etapu przetwarzania. Bilanse sporządzane na potrzeby Eurostatu z kolei uwzględniają tylko produkty surowe i pierwszego etapu przetwarzania, takie jak mąka. Produkty uboczne przerobu, czyli otręby, nie są uwzględniane w bilansach sporządzanych dla Eurostatu. Produkty przetworzone wyrażane są w ekwiwalencie zboża/nasion roślin oleistych przeliczane na surowiec przy użyciu technicznych współczynników konwersji.

Obszar referencyjny – wszystkie bilanse opracowywane są dla obszaru celnego państw członkowskich, określonego zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 471/2009 w sprawie statystyk dotyczących handlu zagranicznego z państw trzecich oraz z przepisami wykonawczymi powiązanymi z rozporządzeniem głównym. Obszarem referencyjnym jest cały kraj.

Okres referencyjny – dla bilansów sporządzanych na potrzeby krajowe jest kolejno:

- dla produktów roślinnych rok gospodarczy: od 1 lipca $n-1$ do 30 czerwca n (wyjątek stanowią bilans ryżu, zestawiany za rok gospodarczy trwający od 1 września roku $n-1$ do 30 sierpnia roku n oraz bilans buraków cukrowych, cukru i miodu sporządzany za rok gospodarczy trwający od 1 października roku $n-1$ do 30 września roku n),
- dla produktów zwierzęcych rok kalendarzowy: od 1 stycznia do 31 grudnia.

Okresem referencyjnym dla bilansów sporządzanych na potrzeby Eurostatu, zarówno dla bilansów zbóż, jak i nasion oleistych jest rok kalendarzowy: od 1 stycznia do 31 grudnia. Odpowiada to koncepcji roku zbiorów roślin w rocznych statystykach upraw. Oprócz zapasów początkowych (1 stycznia) i zapasów końcowych (31 grudnia) uwzględnia się zapasy na koniec roku gospodarczego (30 czerwca).

Współczynniki konwersji – wszystkie produkty ujęte w bilansach wyrażone są w ekwiwalencie surowca, tj. ziarna, ziemniaków, białego cukru, warzyw, owoców itd. Na podstawie zaleceń Eurostatu stosowane są technologiczne współczynniki konwersji przypisane dla danego produktu. Dla każdego bilansu w metodologiach dołączona jest lista kodów według Nomenklatury Scalonej CN⁴ handlu zagranicznego przypisanych do poszczególnych grup produktów, wraz z opisem produktu i przypisanym współczynnikiem przeliczeniowym.

4 <https://data.europa.eu/data/datasets/combined-nomenclature-2025?locale=en>

Aby dokonać konwersji, ilość produktu przetworzonego mnoży się przez współczynnik przeliczeniowy.

Przykład:

Współczynnik przeliczeniowy wynoszący 1,37 dla mąki pszennej oznacza, że:

- 1 kg mąki pszennej otrzymuje się poprzez przerób 1,37 kg ziarna pszenicy,
- 1 kg mąki pszennej $\times 1,37 = 1,37$ kg pszenicy zwyczajnej.

Jednostki miary – w bilansach wielkości wyrażane są w tys. ton i w mln litrów.

UWAGI KOŃCOWE

Przy opracowaniu bilansów bazuje się na źródłach danych oraz szacunkach GUS i ekspertyzach IERiGŻ-PIB publikowanych w Zeszytach Rynków Rolnych dla poszczególnych produktów.

5.2. Charakterystyka głównych zmiennych

5.2. Characteristic of variables present in the survey

Badanie obejmuje zmienne określające ilość poszczególnych produktów rolnych (roślinnych i zwierzęcych) w obrocie bilansowym (przychody i rozchody) wyrażone w następujących jednostkach miary: tys. ton, mln litrów. Zmienne te prezentowane są dla obszaru referencyjnego (Polska ogółem) i okresu referencyjnego (rok kalendarzowy/rok gospodarczy).

5.3. Wykaz sporządzanych bilansów

5.3. List of balances

W zakresie produkcji roślinnej sporządzane są bilanse dla następujących produktów:

- buraki cukrowe,
- cukier,
- miód,
- nasiona roślin strączkowych (groch, bób i bobik, łubin, pozostałe),
- nasiona roślin oleistych (rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, orzeszki ziemne),
- oleje roślinne (rzepakowy, słonecznikowy, sojowy, lniany, kukurydziany, palmowy, z ziaren palmowych, kokosowy, pozostałe),
- makuchy (pozostałość po produkcji olejów roślinnych),
- owoce (owoce świeże ogółem, orzechy, owoce suszone i owoce cytrusowe),
- warzywa świeże ogółem,
- ziemniaki (ogółem, wczesne, pozostałe, skrobia ziemniaczana),
- ryż,
- zboża ogółem,
- zboża podstawowe z mieszankami (pszenica, żyto, jęczmień, owies z mieszankami, pszenżyto),

- ziarno 4 zbóż (pszenica, żyto, jęczmień, owies z mieszankami),
- pszenica,
- żyto,
- jęczmień,
- owies i mieszanki zbożowe,
- kukurydza na ziarno,
- pszenżyto,
- pozostałe (gryka, proso, inne zbożowe).

W zakresie produkcji zwierzęcej opracowuje się bilanse dla następujących produktów:

- jaja,
- mięso:
 - ogółem,
 - wołowe,
 - wieprzowe,
 - cielęce,
 - baranie,
 - drobiowe,
 - pozostałe (końskie, kozie, królicze, dziczyzna),
- mleko.

5.4. Bilanse produktów roślinnych

5.4. Crop balances

5.4.1. Bilans buraków cukrowych, cukru i miodu

5.4.1. Sugar beet, sugar and honey balance

W grupie tej sporządzane są bilanse:

- buraków cukrowych,
- cukru,
- miodu.

Zestawienia bilansowe opracowuje GUS przy współpracy z IERiGŻ-PIB. Dane przedstawiane są w tys. ton.

BURAKI CUKROWE

Bilans buraków cukrowych zestawiany jest dla buraków świeżych przeznaczonych do produkcji cukru lub alkoholu. Buraki cukrowe przeznaczone na nasiona nie są uwzględniane w bilansie. Pod uwagę bierze się bulwy buraków bez ich części nadziemnych, o zawartości cukru ok. 16%.

Produkcja buraków cukrowych

Źródła danych:

- dane z systemów informacyjnych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie powierzchni zasiewów poszczególnych ziemioptodów rolnych i ogrodnich,
- dane satelitarne,
- jesienna ocena stanu upraw ozimych,
- wiosenna ocena stanu upraw rolnych,
- wiosenna ocena stanu upraw ogrodnich,
- SPR – Szacunki Produkcji Roślinnej (w formie aktywnego pliku Excel),
- notatnik do prowadzenia ocen produkcji rolniczej w województwie.

Więcej informacji odnośnie badań w zakresie produkcji roślinnej znajduje się w publikacji – *Zeszyt metodologiczny produkcji roślinnej*.

Produkcja cukru

Informacje o danych dotyczących produkcji cukru, w tym o zawartości cukru w burakach, polaryzacji krajanki cukru (kluczowy składnik w produkcji cukru buraczanego) itp. pozyskiwane są z przedsiębiorstw przemysłu cukrowniczego. Dane te pochodzą z wyników badania 1.46.04 *Produkcja wyrobów przemysłowych*, realizowanego na formularzu P-02.

Handel zagraniczny

Dane na temat obrotów handlu zagranicznego burakami cukrowymi obejmują informacje tylko o świeżych burakach, kod Nomenklatury CN: 12129180 – Burak cukrowy z wyjątkiem suszonego, nawet mielonego, świeży, schłodzony, zamrożony, do spożycia.

Zapasy

Nie wykazuje się.

Straty

Wielkość strat ustalana jest przez zastosowanie odpowiednich procentowych współczynników w stosunku do zbiorów.

Spasanie

Buraki cukrowe przeznaczone na pasze ujmowane są w pozycji „okopowe pastewne”.

Zużycie przemysłowe

Zdaniem ekspertów przemysłu cukrowniczego całość produkcji buraków cukrowych przeznaczana jest na przerób cukrowy i występuje w pozycji „przetwórstwo”. Pozycja ta została pomniejszona o straty buraków podczas transportu, przerobu itp. Ilość ta jest punktem wyjściowym do opracowania bilansu cukru białego.

CUKIER

W Polsce cukier biały produkuje się wyłącznie z buraków cukrowych. Trzciny cukrowej nie wykorzystuje się do produkcji cukru. Bilans obejmuje wyprodukowany cukier biały w naturalnym stanie, jak również przetwory, do produkcji których wykorzystano cukier. Obejmuje także miód sztuczny. Miód prawdziwy nie jest uwzględniany. Dla tego produktu istnieje odrębny bilans.

Produkcja

Wielkość produkcji wyrobów zawierających cukier ustalana jest na podstawie informacji ze sprawozdań (DG-1) otrzymywanych od jednostek, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Dane miesięczne zbierane są na formularzu P-02 *Meldunek o produkcji i zapasach*, który składają podmioty o liczbie pracujących powyżej 49 osób. Dane zbierane są w ramach badania 1.46.04 *Produkcja wyrobów przemysłowych*.

Handel zagraniczny

Dane na temat obrotów handlu zagranicznego dotyczą działów:

- cukry – dział 17 CN,
- wyroby cukiernicze – dział 4, 17, 18, 19, 20, 21 i 22 CN.

Zawartość cukru w wyrobach zawierających cukier jest przeliczana według współczynników opracowanych przez Eurostat.

Zapasy

Informacje o zapasach ustalane są na podstawie sprawozdań DG-1 *Meldunek o działalności gospodarczej*. Są to zapasy w hurtowniach, magazynach u producentów i na rynku.

Straty

Nie wykazuje się.

Spasanie

Pozycja obejmuje ilość cukru wykorzystanego na dokarmianie pszczół. Informacje pochodzą od Polskiego Związku Pszczelarskiego.

Zużycie przemysłowe

Pozycja wynikowa (zużycie krajowe – straty – spasanie – spożycie konsumpcyjne) oparta jest na szacunkach ekspertów z IERiGŻ-PIB (Rynek cukru – IERiGŻ-PIB link: [Rynek cukru](#)).

Spożycie konsumpcyjne

Spożycie konsumpcyjne obliczane jest na podstawie:

- badania 1.19.01 *Budżety gospodarstw domowych*, gdzie przyjmowana jest tendencja zmian,
- danych z rachunkowości rolnej IERiGŻ-PIB,
- ilości cukru zawartego w produktach spożywczych.

MIÓD

Produkcja miodu ustalana jest na podstawie szacunków rzeczoznawców rolnych szczebla wojewódzkiego dotyczących liczby pni pszczelich w gospodarstwach i przeciętnej wydajności miodu z jednego pnia, w oparciu o informacje zamieszczone w notatniku do prowadzenia oceny produkcji rolniczej. Rzeczoznawcy rolni szacunki dotyczące produkcji miodu opracowują w oparciu o informacje uzyskane z oddziałów terenowych Polskiego Związku Pszczelarskiego oraz wykorzystują własną wiedzę na temat kształtowania się trendów w tym segmencie produkcji rolniczej.

Szczegółowe informacje dotyczące produkcji miodu są opisane w publikacji – *Zeszyt metodologiczny produkcji zwierzęcej*.

Handel zagraniczny

Dane na temat obrotów handlu zagranicznego obejmują informacje o miodzie naturalnym (kod CN 04090000).

Zapasy

Nie wykazuje się.

Straty

Nie wykazuje się.

Spasanie

Nie wykazuje się.

Zużycie przemysłowe

Nie wykazuje się.

Przetwórstwo

Nie wykazuje się.

Spożycie konsumpcyjne

Pozycja wynikowa. Cała wartość zużycia krajowego miodu naturalnego jest przeznaczana na cele spożycia konsumpcyjnego.

5.4.2. Bilans nasion roślin strączkowych**5.4.2. Dried pulses balance**

W ramy tego zestawienia wchodzi następujące rośliny:

- groch,
- bób i bobik,
- łubin,
- pozostałe strączkowe (mieszanki zbożowo-strączkowe, soczewica, wyka i inne).

Produkcja

Źródła danych o produkcji roślinnej w tym roślin strączkowych opisane są w niniejszym zeszycie metodologicznym w podrozdziale 5.1. *Podstawowe informacje i definicje* (część – Wykaz pojęć występujących w bilansach patrz: Produkcja roślinna/Zbiory). Bazą do sporządzania tego bilansu jest produkcja roślin strączkowych pastewnych i jadalnych.

Handel zagraniczny

Dane na temat obrotów handlu zagranicznego zbierane są na podstawie listy kodów produktów Eurostatu i obejmują rozdziały: 7 CN („Warzywa oraz niektóre korzenie i bulwy, jadalne”) i 12 CN („Nasiona i owoce oleiste; ziarna, nasiona i owoce różne; rośliny przemysłowe lub lecznicze; słoma i pasza”).

Zapasy

Nie wykazuje się.

Zużycie krajowe:

Zużycie nasion: jest obliczane na podstawie powierzchni zasiewu na następny okres produkcyjny.

Zużycie nasion = powierzchnia zasiewów * norma wysiewu.

Straty: (ok 2% produkcji) są ustalane przez zastosowanie odpowiednich procentowych współczynników w stosunku do zbiorów. Wielkość strat jest weryfikowana z ocenami ekspertów.

Pasza zwierzęca: pozycja ta obejmuje ilość nasion roślin strączkowych pastewnych przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez zwierzęta oraz do produkcji pasz.

Spożycie konsumpcyjne: pozycja ta obejmuje ilość nasion roślin strączkowych jadalnych przeznaczonych bezpośrednio i pośrednio do spożycia przez ludzi. Spożycie bezpośrednie ustalane jest na podstawie trendów zmian w spożyciu gospodarstw domowych w oparciu o badania GUS.

5.4.3. Bilans nasion roślin oleistych, olejów roślinnych i makuchów

5.4.3. Oilseeds, plant oils and oilcakes balance

NASIONA I OWOCE ROŚLIN OLEISTYCH

Bilans nasion i owoców roślin oleistych uwzględnia następujące rośliny:

- rzepak i rzepik,
- słonecznik,
- soja,
- len,
- bawełna,
- orzeszki ziemne,
- kopra,
- pozostałe nasiona (mak, gorczyca, sezam itp.).

Nasiona roślin oleistych są uprawiane z jednej strony dla ich bogactwa w substancje tłuszczowe (przeznaczone do spożycia przez ludzi) i z drugiej strony dla bogactwa w białka (do produkcji pasz dla zwierząt). Z wyżej wymienionych roślin w Polsce na szeroką skalę uprawiany jest tylko rzepak i rzepik. Na mniejszą skalę uprawia się mak, gorczycę, len, soję i słonecznik (uprawiany głównie jako roślina pastewna).

Produkcja

Źródła danych o produkcji roślinnej, w tym nasion roślin oleistych opisane są w niniejszym zeszycie metodologicznym w podrozdziale 5.1. *Podstawowe informacje i definicje* (część – Wykaz pojęć występujących w bilansach patrz: Produkcja roślinna/Zbiory).

Handel zagraniczny

Dane o produktach wyodrębnionych na podstawie listy kodów Nomenklatury CN Eurostatu. Lista ta obejmuje następujące rozdziały:

- nasiona i owoce roślin oleistych – rozdz. 12 CN,
- orzeszki ziemne – rozdz. 12 i 20 CN.

Produkty przetworzone znajdujące się w obrocie handlu zagranicznego przeliczane są za pomocą współczynników przeliczeniowych polecanych przez Eurostat na jednostki naturalne.

Zapasy

Zapasy na początku i na końcu okresu ustala się na podstawie informacji dostarczanych przez odpowiedzialny merytorycznie departament GUS na podstawie badania P-02 (*Meldunek o produkcji wyrobów i zapasach*), w tym zapasów w przedsiębiorstwach handlowych i produkcyjnych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Zużycie krajowe:

Ilość nasion zużytych do wysiewu: oblicza się na podstawie powierzchni zasiewów na rok następny z użyciem norm wysiewu.

Wykorzystanie nasion = powierzchnia zasiewów * norma wysiewu.

Wielkość strat: określa się przy zastosowaniu odpowiednich procentowych współczynników strat (7% produkcji).

Pasza zwierzęca: pozycja ta obejmuje ilość nasion przeznaczonych do produkcji pasz dla zwierząt.

Wykorzystanie przemysłowe: pozycja ta obejmuje ilość nasion wykorzystywanych przez przemysł do produkcji produktów, które nie są przeznaczone do spożycia przez ludzi i zwierzęta, tj. rzepak do produkcji przemysłowego oleju.

Przemysł przetwórczy: obejmuje ilość nasion wykorzystanych do produkcji olejów i tłuszczów na cele konsumpcyjne. Ilość rzepaku przeznaczona do tłoczenia oleju jest szacowana przez ekspertów z IERiGŻ-PIB (link: [Rynek rzepaku](#)).

Spożycie konsumpcyjne: obejmuje ilość nasion i owoców bez modyfikacji bezpośrednio i pośrednio do spożycia przez ludzi.

TŁUSZCZE I OLEJE ROŚLINNE

Bilans sporządzany jest z uwzględnieniem olejów i tłuszczów roślinnych:

- rzepakowy i rzepikowy,
- słonecznikowy,
- rycynowy,
- z kłosek kukurydzy,
- z kopry,
- z rdzeni palmowych,
- bawełniany,
- sojowy,
- lniany,
- z orzeszków ziemnych,
- pozostałe (mak i gorczyca).

Produkcja

Z uwagi na fakt, iż w Polsce z roślin oleistych uprawia się przede wszystkim rzepak i rzepik, na dużą skalę produkowany jest olej rzepakowy oraz w niewielkich ilościach oleje: słonecznikowy i sojowy. Ilość wyprodukowanego oleju, jak również parametry produkcyjne, tj. współczynniki ekstrakcji (40%), ustalone zostały na podstawie badań (ankiet) zakładów przemysłu olejarskiego dokonanych przez ekspertów IERiGŻ-PIB ([Rynek rzepaku](#)). Informacje o ilości wyprodukowanego oleju dostępne są również w sprawozdawczości GUS.

Handel zagraniczny

W bilansie tłuszcze i oleje roślinne zestawiane są według listy i współczynników przeliczeniowych Eurostatu i obejmują rozdziały: 15 CN („Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego, roślinnego lub mikrobiologicznego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego”) oraz 18 CN („Kakao i przetwory z kakao”). Zużycie krajowe obejmuje wszystkie możliwe wykorzystanie tłuszczu i olejów pochodzenia roślinnego.

Zapasy

Zapasy na początku i na końcu okresu ustala się na podstawie informacji dostarczanych przez właściwy merytorycznie departament GUS na podstawie badania P-02 (*Meldunek o produkcji wyrobów i zapasach*), badające stan zapasów w przedsiębiorstwach handlowych i produkcyjnych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Zużycie krajowe: zasoby – eksport – zapasy końcowe

Przetwórstwo: zużycie krajowe – spożycie bezpośrednie – zużycie przemysłowe – spalenie – straty

Oleje pochodzenia zagranicznego rozdysponowuje się postępując się listą sporządzoną na podstawie dokumentów celnych, gdzie znajdują się informacje o przeznaczeniu docelowym. Zużycie oleju rzepakowego oblicza się jako różnicę pomiędzy zużyciem olejów ogółem a pozostałymi olejami.

Straty: pozycja obejmuje straty, jakie powstały podczas magazynowania, transportu, przetwórstwa i pakowania.

Pasza zwierzęca: obejmuje ilość tłuszczów i olejów pochodzenia roślinnego przeznaczonych jako dodatki do pasz dla zwierząt. Wielkość olejów przeznaczona do produkcji pasz ustalana jest przez ekspertów w oparciu o informacje uzyskane z wywiadów przeprowadzanych u producentów przemysłowych.

Zużycie przemysłowe: pozycja ta obejmuje ilość tłuszczów i olejów wykorzystywanych przez przemysł do wytwarzania produktów, które nie są przeznaczone do spożycia przez ludzi i zwierzęta.

Spożycie konsumpcyjne: obejmuje ilość tłuszczów i olejów pochodzenia roślinnego do bezpośredniej konsumpcji przez ludzi, wielkość ta ustalana jest na podstawie trendów zmian w spożyciu w gospodarstwach domowych w oparciu o badanie 1.19.01 *Budżety gospodarstw domowych*.

MAKUCHY

Makuchy są to pozostałości po ekstrakcji tłuszczu i olejów z nasion i owoców roślin oleistych.

Otrzymuje się je z następujących roślin:

- rzepak i rzepik,
- słonecznik,
- soja,
- len,
- kukurydza,
- rycyna,
- orzeszki ziemne,
- kopra,
- rdzenie palmowe,
- bawełna,
- pozostałe (mak, gorczyca).

Produkcja

Bilans makuchów jest bilansem przetworzonych produktów. Tylko makuchy rzepakowe pojawiają się jako pozostałość po ekstrakcji nasion rzepaku, której współczynnik ekstrakcji wynosi 58% (współczynnik ekstrakcji w procesie ekstrakcji oleju rzepakowego jest kluczowym czynnikiem wpływającym na jakość i skład końcowego produktu). Makuchy z innych roślin występują wyłącznie w imporcie. Źródłem danych są informacje z właściwego merytorycznie departamentu GUS o produkcji wyrobów przemysłowych.

Handel zagraniczny

W bilansie zestawiane są oleje według listy i współczynników Eurostatu i obejmują one rozdział 23 CN („Pozostałości i odpady przemysłu spożywczego; gotowa karma dla zwierząt”).

Zapasy

Zapasy na początku i na końcu okresu ustala się na podstawie informacji dostarczanych przez odpowiedzialny merytorycznie departament GUS na podstawie badania P-02 (*Meldunek o produkcji wyrobów i zapasach*), w tym zapasów w przedsiębiorstwach handlowych i produkcyjnych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Straty

Nie wykazuje się.

Zużycie krajowe

Całość wyprodukowanych makuchów jest przeznaczona jako dodatek do produkcji pasz dla zwierząt i zawiera się w pozycji „pasza zwierzęca”.

5.4.4. Bilans owoców**5.4.4. Fruit balance**

Bilans owoców sporządzany jest przez ekspertów z GUS we współpracy z ekspertami z IERiGŻ-PIB (link: [Rynek owoców i warzyw](#)). Bilans zbiorczy dla owoców ogółem wyodrębnia:

- owoce świeże,
- orzechy,
- owoce suszone,
- owoce cytrusowe.

Produkcja

Źródła danych o produkcji roślinnej (w tym owoców) opisane są w niniejszym zeszycie metodologicznym w podrozdziale 5.1. *Podstawowe informacje i definicje* (część – Wykaz pojęć występujących w bilansach patrz: Produkcja roślinna/Zbiory).

Handel zagraniczny

Dane na temat obrotów handlu zagranicznego wyżej wymienionych owoców obejmują rozdziały: 8 CN („Owoce i orzechy jadalne; skórki owoców cytrusowych lub melonów”), 11 CN („Produkty przemysłu młynarskiego; stód; skrobie; inulina; gluten pszeniczny”) i 20 CN („Przetwory z warzyw, owoców, orzechów lub pozostałych części roślin”). Handel zagraniczny dotyczy importu i eksportu świeżych lub przetworzonych owoców, według listy Eurostatu. Ilość wyrażona jest w ekwiwalencie świeżych owoców na podstawie wskaźników przeliczeniowych stosowanych w UE.

Zapasy

Nie wykazuje się.

Zużycie krajowe:

Straty: (ok 9% produkcji) są ustalane przez zastosowanie odpowiednich procentowych współczynników w stosunku do zbiorów, zaliczane są tu również straty związane z magazynowaniem, transportem itd. Są one weryfikowane ocenami ekspertów IERiGŻ-PIB oraz GUS.

Pasza zwierzęca: pozycja obejmuje ilość owoców ogółem przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez zwierzęta. Są to owoce wycofane z rynku.

Spożycie konsumpcyjne: pozycja obejmuje ilość owoców ogółem i owoców według gatunków przeznaczonych bezpośrednio i pośrednio do spożycia przez ludzi. Spożycie bezpośrednie ustala się na podstawie trendów zmian w spożyciu gospodarstw domowych w oparciu o badania GUS jak również na podstawie rozliczenia bilansowego:

$$\text{spożycie} = \text{produkcja} - \text{eksport} + \text{import}$$

OWOCE ŚWIEŻE**Produkcja**

Produkcja obejmuje wszystkie świeże owoce oprócz jabłek przeznaczonych na jabłecznik (napój), gruszek na wino, orzechów, owoców cytrusowych i innych owoców przeznaczonych na sok lub do produkcji wina pochodzących z ogródków przydomowych i małych producentów, które są przeznaczone na samozaopatrzenie.

Zapasy

Nie wykazuje się.

Zużycie krajowe:

Straty: (ok 9% produkcji) są ustalane przez zastosowanie odpowiednich procentowych współczynników w stosunku do zbiorów. Są one weryfikowane ocenami ekspertów IERiGŻ-PIB oraz GUS.

Przetwórstwo: pozycja obejmuje zużycie owoców świeżych na cele przetwórcze.

Spożycie konsumpcyjne: pozycja obejmuje ilość owoców świeżych przeznaczonych bezpośrednio i pośrednio do spożycia przez ludzi. Spożycie bezpośrednie ustalane jest na podstawie trendów zmian w spożyciu gospodarstw domowych w oparciu o badania GUS, jak również na podstawie rozliczenia bilansowego:

$$\text{spożycie} = \text{produkcja} - \text{eksport} + \text{import} - \text{straty} - \text{spasanie}$$

5.4.5. Bilans warzyw**5.4.5. Vegetable balance**

Bilans warzyw sporządzany jest przez ekspertów z GUS we współpracy z ekspertami z IERiGŻ-PIB (link: [Rynek owoców i warzyw](#)). Wszystkie bilanse przedstawiane są w naturalnych jednostkach miary, zaś przetworzone produkty szacowane są w ekwiwalencie świeżych warzyw, za pomocą wskaźników przeliczeniowych opracowywanych przez Eurostat. Bilans warzyw ogółem obejmuje warzywa świeże.

Produkcja

Źródła danych o produkcji roślinnej (w tym warzyw) opisane są w niniejszym zeszycie metodologicznym w podrozdziale 5.1. *Podstawowe informacje i definicje* (część – Wykaz pojęć występujących w bilansach produktów rolnych patrz: Produkcja roślinna/Zbiory).

Handel zagraniczny

Dane na temat obrotów handlu zagranicznego dla tych warzyw zbierane są na podstawie listy Eurostatu i obejmują rozdziały: 7 CN („Warzywa oraz niektóre korzenie i bulwy, jadalne”), 8 CN („Owoce i orzechy jadalne; skórki owoców cytrusowych lub melonów”) i 20 CN („Przetwory z warzyw, owoców, orzechów lub pozostałych części roślin”). Obroty odnoszą się do ilości importowanych i eksportowanych warzyw świeżych i przetworzonych wyrażonych w ekwiwalencie świeżego produktu na podstawie wskaźników przeliczeniowych opracowywanych przez Eurostat.

Zapasy

Nie wykazuje się.

Zużycie krajowe:

Straty: są ustalane przez zastosowanie odpowiednich procentowych współczynników w stosunku do zbiorów (ok. 12%), zaliczane są również straty związane z magazynowaniem, transportem itp. Są one weryfikowane ocenami ekspertów IERiGŻ-PIB oraz GUS.

Pasza zwierzęca: obejmuje ilość warzyw ogółem przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez zwierzęta, oszacowane przez ekspertów IERiGŻ-PIB i GUS.

Spożycie konsumpcyjne: obejmuje ilość warzyw ogółem przeznaczonych bezpośrednio i pośrednio do spożycia przez ludzi. Spożycie bezpośrednie ustalane jest na podstawie trendów zmian w spożyciu gospodarstw domowych w oparciu o badania GUS jak również na podstawie rozliczenia bilansowego:

spożycie konsumpcyjne = produkcja – eksport + import +/- różnica zapasów – straty – pasza dla zwierząt

Sprzedaż przez profesjonalnych producentów obejmuje produkcję warzyw świeżych przeznaczonych na przetwórstwo, która jest szacowana przez ekspertów IERiGŻ-PIB oraz GUS na podstawie sprawozdawczości skupowej.

5.4.6. Bilans ziemniaków**5.4.6. Potatoes balance**

Bilans ziemniaków sporządzany jest dla ziemniaków ogółem oraz w podziale na:

- ziemniaki wczesne,
- ziemniaki pozostałe.

Dane przedstawiane są w tysiącach ton ziemniaków świeżych. Przetwory przeliczane są na ekwiwalent ziemniaków świeżych za pomocą współczynników zgodnych z metodologią Eurostatu.

Produkcja

Źródła danych o produkcji roślinnej (w tym ziemniaków) opisane są w niniejszym zeszycie metodologicznym w podrozdziale 5.1. *Podstawowe informacje i definicje* (część – Wykaz pojęć występujących w bilansach produktów rolnych patrz: Produkcja roślinna/Zbiory).

Handel zagraniczny

Informacje na temat obrotów handlu zagranicznego ziemniakami obejmują działy:

- ziemniaki sadzeniaki – dział 7 CN,
- ziemniaki jadalne – dział 7 CN,
- ziemniaki do produkcji skrobi – dział 7 CN,
- produkty przetwórstwa ziemniaków (mąka, płatki itd.) – dział 11, 20, 35, 38 CN.

Zapasy

Ocenia się, że zapasy ziemniaków świeżych na koniec okresu sprawozdawczego równają się zero.

Zużycie krajowe:

Nasiona/sadzeniaki: ilość ziemniaków przeznaczonych na zasadzenia oblicza się na podstawie powierzchni zasadzenia na rok następny (norma sadzenia: 25-30 dt/ha).

Straty: straty podczas magazynowania, transportu, przetwórstwa oszacowywane są na podstawie oceny ekspertów GUS i IERiGŻ-PIB (link: [Rynek ziemniaka](#)).

Spasanie: pozycja wynikowa (zużycie krajowe – straty – zużycie przemysłowe – przetwórstwo).

Zużycie przemysłowe: badania prowadzone przez ekspertów w zakładach dotyczące ilości ziemniaków przeznaczonych na produkcję alkoholu.

Przetwórstwo: informacje dotyczące przetwórstwa ziemniaków pozyskuje się na podstawie sprawozdań z jednostek dużych tzn. takich, w których liczba pracujących wynosi więcej niż 49 osób – formularz DG-1 (*Meldunek o działalności gospodarczej*) o produkcji wyrobów przemysłowych (chipsów, frytek itp.) oraz produkcji skrobi ziemniaczanej zbieranych przez GUS.

Spożycie konsumpcyjne: obejmuje ilość ziemniaków spożywaną bezpośrednio i pośrednio przez ludzi. Obliczane jest na podstawie danych uzyskanych z:

- badań budżetów gospodarstw domowych, gdzie przyjmowana jest tendencja zmian w spożyciu,
- rachunkowości rolnej Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

ZIEMNIAKI WCZESNE

Bilans dla ziemniaków wczesnych zestawiany jest na podstawie szacunków produkcji. Za ziemniaki wczesne krajowe przyjmuje się ziemniaki spożywane w czerwcu i lipcu. W czerwcu konsumowane są jeszcze ziemniaki stare, dlatego przy uwzględnianiu spożycia brane jest pod uwagę 50% miesięcznego spożycia w czerwcu i 100% spożycia w lipcu.

Zużycie krajowe:

Z reguły ziemniaków wczesnych nie przeznacza się na zużycie przemysłowe ani przetwórstwo. Według ekspertów IERiGŻ-PIB część zamienników wczesnych przeznaczana jest na pasze dla zwierząt. Wielkość ta jest uzależniona od zbiorów.

Straty: są szacunkiem eksperckim obliczanym na podstawie spożycia przez ludzi ziemniaków wczesnych. Bierze się pod uwagę sprzedaż rynkową, którą stanowi 50% ziemniaków wczesnych spożywanych przez ludzi.

5.4.7. Bilans zbóż**5.4.7. Cereals balance**

Bilanse zbóż opracowywane są dla wszystkich rodzajów zbóż:

- pszenica miękka,
- pszenica twarda,
- żyto,
- jęczmień,

- owies i mieszanki zbożowe,
- ziarna kukurydzy,
- pszenżyto,
- zboża pozostałe (proso, gryka i inne).

Bilanse zbóż obejmują ziarno oraz produkty przetworzone, które są przeliczane na ekwiwalent ziarna. Bilanse zbóż opracowywane są przez ekspertów z GUS przy współpracy z ekspertami z IERiGŻ-PIB (link do publikacji branżowej: [Rynek zbóż](#)).

Produkcja

Źródła danych o produkcji roślinnej (w tym zbóż) opisane są w niniejszym zeszycie metodologicznym w podrozdziale 5.1. *Podstawowe informacje i definicje* (część – Wykaz pojęć występujących w bilansach produktów rolnych patrz: Produkcja roślinna/Zbiory).

Handel zagraniczny

Informacje o obrotach handlu zagranicznego obejmują ziarno i produkty przetworzone według listy Eurostatu:

- ziarno (w tym na nasiona) – dział 10 CN,
- produkty pierwszego etapu przetworzenia – dział 10 CN,
- produkty drugiego etapu przetworzenia – dział 17, 19, 20 i 21 CN.

Produkty przetworzone przelicza się na ekwiwalent ziarna przy pomocy współczynników przeliczeniowych zalecanych przez Eurostat. Produkty uboczne powstałe podczas produkcji (np. otręby) nie są uwzględniane.

Zapasy

Pozycja „zapasy” kalkulowana jest na podstawie sprawozdań o produkcji P-01 (*Sprawozdanie o produkcji*) od jednostek o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Są to zapasy w magazynach producentów, hurtowniach i na rynku. Pozycja ta obejmuje również zapasy państwowe.

Zużycie krajowe:

Zużycie nasion: obliczane jest na podstawie powierzchni obsiania na rok następny pomnożonej przez normę wysiewu. Informacje o sprzedaży nasion kwalifikowanych zbierane są przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwo Finansów. Dane te weryfikowane są przez GUS na podstawie informacji przekazywanych przez rzeczoznawców rolnych, jak również przez ekspertów zajmujących się obrotem kwalifikowanym materiałem siewnym.

Straty: straty wynikłe podczas przechowywania zbóż w gospodarstwach są ustalane przez odpowiednie procentowe współczynniki zastosowane w stosunku do zbiorów. Straty rynkowe wynikłe podczas transportu, pakowania, przechowywania są ustalane w oparciu o opinie i oceny ekspertów sektora komercyjnego.

Spasanie: jest pozycją ustalaną z uwzględnieniem stanu pogłowia zwierząt gospodarskich.

Zużycie przemysłowe i przetwórstwo: obejmuje wykorzystanie zbóż w produkcji spirytusu, piwa, skrobi itp. Uwzględnia informacje ze sprawozdań DG-1 (*Meldunek o działalności gospodarczej*) o produkcji wyrobów przemysłowych oraz informacje zawarte w publikacji *Rynek zbóż* (link do publikacji branżowej: [Rynek zbóż](#)) opracowanej przez ekspertów z IERiGŻ-PIB. Obecnie dane miesięczne zbierane są na formularzu P-02 *Meldunek o produkcji i zapasach*, który składają podmioty o liczbie pracujących powyżej 49 osób.

Spożycie konsumpcyjne: obejmuje ilość nasion zbóż przeznaczonych bezpośrednio i pośrednio do spożycia przez ludzi. Wielkość ta obliczana jest na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych, informacji rzeczoznawców rolnych GUS oraz sprawozdawczości IERiGŻ-PIB dotyczącej rachunkowości rolnej (link do publikacji branżowej: [Rynek zbóż](#)).

5.4.8. Bilans ryżu

5.4.8. Rice balance

Bilans ryżu sporządzany jest oddzielnie dla ryżu niełuskanego, ryżu łuskanego, ryżu mielonego i łamanego. Pierwsze trzy bilanse są podzielone na bilanse dla ryżu długoziarnistego, średnioziarnistego i okrągłego.

Produkcja

W Polsce nie występują uprawy ryżu. Zakłady zajmują się przerobem ryżu. Wielkość przerobu szacowana jest na podstawie sprawozdań:

- miesięcznych (formularz DG-1 *Meldunek o działalności gospodarczej* dla jednostek dużych o liczbie pracujących powyżej 49 osób),
- rocznych (formularz P-01 *Sprawozdanie o produkcji* od jednostek o liczbie pracujących powyżej 49 osób i formularz P-01 *Sprawozdanie o produkcji* dla małych jednostek przemysłowych o liczbie pracujących od 10 do 49 osób oraz jednostek poza przemysłowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób).

Handel zagraniczny

Źródłem danych statystycznych dotyczących handlu zagranicznego jest dokument odprawy celnej tzw. SAD (Single Administrative Document) wzorowany na deklaracji celnej UE i krajów EFTA. Dokument ten jest rejestrowany i przesyłany do Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego, gdzie znajdują się zbiory wszystkich dokumentów celnych. Rejestracja odbywa się według towarowej nomenklatury CN wzorowanej na unijnej CN.

Obroty handlu zagranicznego ryżem obejmują:

- ryż niełuskany (obejmujący ziarna na nasiona), ryż łuskany, ryż mielony i ryż łamany – rozdział 10 CN,
- produkty pierwszego stadium przetworzenia dla ryżu łamanego – rozdział 11 CN,
- produkty drugiego stadium przetworzenia dla ryżu mielonego – rozdział 19 CN.

Do bilansu włączona jest wielkość przetworzonych produktów z ryżu, która szacowana jest na podstawie wskaźników przeliczeniowych stosowanych w Unii Europejskiej i wyrażona w ekwiwalencie ziarna.

Zapasy

Dane o zapasach na rynku uzyskiwane są od jednostek produkcyjnych i handlowych w okresach kwartalnych na podstawie sprawozdań miesięcznych DG-1 *Meldunek o działalności gospodarczej* oraz sprawozdań rocznych P-02 *Meldunek o produkcji wyrobów i zapasach* od jednostek o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Są to zapasy w magazynach, u producentów, hurtowniach i na rynku.

Zużycie krajowe:

Straty: straty podczas magazynowania, transportu, przetwórstwa i pakowania oszacowywane są na podstawie oceny ekspertów GUS.

Spasanie: tylko ryż łamany jest przeznaczony do produkcji pasz dla zwierząt. Ta wielkość oszacowywana jest przez ekspertów GUS.

Przemysłowe wykorzystanie: obejmuje ilość ryżu łamanego wykorzystanego do produkcji piwa. Z racji braku uprawy ryżu i produkcji piwa ryżowego w Polsce pozycja ta w bilansie nie jest wykazywana.

Przetwórstwo: obejmuje ilość ryżu niełuskanego przerabianego na ryż łuskany i mielony. Ta pozycja w bilansie nie jest wykazywana.

Spożycie konsumpcyjne: obejmuje ilość ryżu łuskanego, mielonego i łamanego przeznaczone do spożycia przez ludzi. Jest to pozycja wynikowa (całe zużycie krajowe przeznaczone jest na spożycie konsumpcyjne).

5.4.9. Bilans wybranych zbóż i nasion oleistych na potrzeby Eurostatu

5.4.9. Main cereals and oil seeds balance for Eurostat purposes

WPROWADZENIE OGÓLNE

Bilanse zbóż obejmują przychód i rozchód głównych zbóż (pszenicy zwyczajnej i orkisz, pszenicy durum, jęczmienia i kukurydzy na ziarno) na obszarze referencyjnym w okresie referencyjnym (rok kalendarzowy) oraz głównych nasion oleistych (nasion rzepaku i rzepiku, nasion słonecznika i soi). Stanowią one syntetyczne ujęcie dużej liczby dostępnych danych ilościowych takich jak: produkcja rolna, handel zagraniczny oraz zużycia przemysłowe i przetwórstw. Zgodnie z definicją przychód równa się rozchodowi. Przychód definiuje się jako sumę produkcji użytkowej, zapasów początkowych i importu, podczas gdy rozchód definiuje się jako sumę zużycia krajowego, zapasów końcowych i eksportu. Krajowe bilanse głównych zbóż i głównych nasion oleistych opracowywane są przez państwa członkowskie w oparciu o wspólne koncepcje przyjęte w państwach unijnych.

INFORMACJE OGÓLNE

Zboża

Zboża wykorzystywane są głównie do spożycia przez ludzi, na cele paszowe dla zwierząt i do produkcji bioenergii. Wykorzystuje się je także do produkcji napojów i wyrobów przemysłowych (np. klejów i skrobi). Przechowuje się je przeważnie w całości, a w mniejszym stopniu w postaci produktów przetworzonych, np. mąka. Sprzedawane są w postaci surowego ziarna. Rynek produktów ubocznych drugiego etapu przetwórstwa zbóż to zasadniczo inny rynek niż sam rynek zbóż. Dotyczy to w szczególności produktów przeznaczonych do spożycia przez ludzi. Bilanse zbóż obejmują surowe suche ziarno (surowiec) oraz produkty uboczne zboża (ale tylko te po pierwszym etapie przetworzenia, o których mowa w sekcji 11 Nomenklatury Scalonej CN).

Rośliny oleiste

Nasiona oleiste są uprawiane zarówno ze względu na wysoką zawartość substancji tłuszczowych (oleje przeznaczone do spożycia przez ludzi i do użytku przemysłowego) oraz ze względu na wysoką zawartość białka (makuchy na paszę dla zwierząt). Nasiona rzepaku i rzepiku, słonecznika i soi zbierane są na sucho, niezależnie od przeznaczenia. Nasiona oleiste wykorzystywane są przede wszystkim do przerobu (rozdrabniania), w celu uzyskania olejów dla ludzi (jadalnych) i zastosowań przemysłowych (np. mydło, biopaliwa). W wyniku kruszenia powstaje produkt uboczny tj. makuchy, wykorzystywane głównie jako pasza dla zwierząt.

Produkty surowe

Produkt surowy (nieprzetworzony) to produkt w jego początkowej fazie. Zarówno produkty rolne „Zboża”, jak i „Nasiona oleiste” oznaczają surowe, zdrowe, jasne ziarno o cechach zgodnych z obowiązującymi przepisami dotyczącymi standardów jakości produkcji roślinnej i wszelkimi obowiązującymi normami handlowymi. Cechy te obejmują wilgotność ziaren i zawartość zanieczyszczeń. Dlatego rolnicy zapewniają ziarnom właściwą wilgotność, która musi odpowiadać standardowej wilgotności zalecanej przez Eurostat.

Produkty przetworzone

Produkty przetworzone uzyskuje się w wyniku przetworzenia produktu surowego. Może istnieć jeden lub więcej procesów przetwarzania. Bilanse uwzględniają tylko produkty z pierwszego etapu przetwarzania, takie jak mąka. Produkty uboczne przerobu, czyli otręby, nie są uwzględniane w bilansie. Produkty przetworzone wyrażane są w ekwiwalencie zboża, przy zastosowaniu technicznych współczynników konwersji.

ZAKRES

Zboża

Bilanse zbóż sporządza się dla czterech rodzajów zbóż głównych:

- pszenica zwyczajna,
- pszenica durum,
- jęczmień,
- kukurydza na ziarno i mieszanka kolb kukurydzy.

Nasiona oleiste

Bilanse nasion oleistych sporządzane są dla trzech rodzajów nasion oleistych:

- nasiona rzepaku i rzepiku,
- nasiona słonecznika,
- nasiona soi.

Obszar referencyjny

Dane bilansowe opracowywane są dla obszaru celnego Państw Członkowskich, określonego w zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 471/2009 w sprawie statystyk dotyczących handlu zagranicznego z państw trzecich oraz z przepisami wykonawczymi powiązanymi z rozporządzeniem głównym.

Okres referencyjny

Okresem referencyjnym zarówno dla bilansów zbóż, jak i nasion oleistych jest rok kalendarzowy: 1 stycznia – 31 grudnia. Odpowiada to koncepcji roku zbiorów roślin w rocznych statystykach upraw. Oprócz zapasów początkowych (1 stycznia) i zapasów końcowych (31 grudnia) koniec roku gospodarczego oraz uwzględnia się również zapasy z połowy roku (stan na dzień 30 czerwca).

Termin zgłoszenia

Państwa przekazują Eurostatowi dane dotyczące bilansów do 30 listopada danego roku za poprzedni rok.

Jednostki miary

Wszystkie pozycje bilansu głównych zbóż są wyrażane w tysiącach ton metrycznych (1000 t) przy wilgotności standardowej, która wynosi:

- 14% na zboża,
- 9% dla rzepaku i rzepiku,
- 9% na nasiona słonecznika,
- 14% na nasiona soi.

Ekwiwalenty zbożowe dla produktów przetworzonych (zboża)

W celu uwzględnienia w bilansie, produkty przetworzone są kwantyfikowane w przeliczeniu na zboże. Ich masę przelicza się na masę ziarna niezbędną do ich produkcji za pomocą współczynników (do przeliczeń handlu zagranicznego) opracowanych przez Eurostat. W przypadku bilansu „przychód” równa się „rozchodowi”. Odnosnie terminologii należy wspomnieć, że w publikacjach czasami do określenia „wykorzystanie” używa się także słowa „zapotrzebowanie”. „Zmiana stanu zapasów” odpowiada różnicy pomiędzy zapasami końcowymi i początkowymi.

5.5. Bilanse produktów zwierzęcych

5.5. Animal product balances

5.5.1. Bilans jaj

5.5.1. Eggs balance

Bilans obejmuje całe jaja (jaja w skorupkach) pochodzące od drobiu (kury, kaczki, gęsi, perliczki i indyki), oraz podział na jaja wylęgowe i pozostałe (konsumpcyjne). Te dwa pod-bilanse składają się na bilans jaj. Statystyka drobiu prowadzona jest w GUS na podstawie:

1. Sprawozdania o wylęgach drobiu i produkcji jaj konsumpcyjnych (R-09W)

W ramach sprawozdania zbierane są dane:

- miesięcznie o wylęgach drobiu,

kwartalnie o wielkości produkcji jaj konsumpcyjnych z zakładów pakowania jaj. Sprawozdawczością objęte są wszystkie zarejestrowane zakłady pakowania. Od 2023 r. zbierane są informacje o wielkości pakowania jaj kurzych konsumpcyjnych w podziale na rodzaj chowu (klatkowy, wolno wybiegowy, ściółkowy, ekologiczny).

2. Badania pogłowia drobiu oraz produkcji zwierzęcej (R-ZW-B)

Badanie reprezentacyjne dostarcza informacji o pogłowie drobiu i wielkości produkcji jaj kurzych. Prezentowane przez statystykę publiczną dane obejmują kompleksowo produkcję drobiu, począwszy od produkcji jaj wylęgowych, piskląt drobiu, pogłowia drobiu aż do produkcji jaj.

3. Danych Głównego Inspektoratu Weterynarii

Wykorzystanie danych dotyczących zakładów wylęgu drobiu, pakowania jaj do aktualizacji kartoteki sprawozdania R-09W (*Sprawozdanie o wylęgach drobiu i produkcji jaj konsumpcyjnych*). Więcej szczegółowych informacji dotyczących produkcji zwierzęcej znajduje się w publikacji *Zeszyt metodologiczny produkcji zwierzęcej*.

Handel zagraniczny

Informacje na temat handlu zagranicznego obejmują poniższą listę kodów CN:

- 0407 – Jaja ptasie w skorupkach, świeże, konserwowane albo gotowane,
- 0408 – Jaja ptasie bez skorupki i żółtka jaj, świeże, suszone, gotowane na parze lub w wodzie, formowane, mrożone lub inaczej zakonserwowane, zawierające lub nie dodatek cukru albo innego środka słodzącego,
- 35021190 – Albumina jaja pozostała,
- 35021990 – Albumina pozostała.

Bilans składa się z części przychodowej i rozchodowej.

Część przychodowa to: produkcja + import

Część rozchodowa to: eksport + zużycie krajowe (jaja na wylęg, straty, spasanie, zużycie przemysłowe, spożycie konsumpcyjne)

Zapasy

Nie wykazuje się.

Zużycie krajowe: straty, spasanie, zużycie przemysłowe i spożycie konsumpcyjne szacowane są na podstawie:

- analizy wyników badania budżetów gospodarstw domowych,
- konsultacji z ekspertami zewnętrznymi (IERiGŻ-PIB).

Straty: wielkość strat określana jest przy zastosowaniu odpowiednich procentowych współczynników strat w fermach drobiu jak i w chowie przydomowym. Uzyskane w ten sposób wyniki weryfikowane są w oparciu o oceny ekspertów GUS i IERiGŻ-PIB (link: [Rynek drobiu i jaj](#)). Tylko straty na etapie handlowym brane są pod uwagę. Jaja stłuczone podczas pakowania oraz odzyskane w celu innego zastosowania, w tym przemysłowego, nie są liczone jako straty.

Zużycie przemysłowe: obejmuje jaja używane w produkcji artykułów nieżywnościowych.

Spasanie: ilość jaj przeznaczona na skarmianie zwierząt; pozycja ta obejmuje ilość jaj przeznaczonych jako dodatki do pasz.

Spożycie konsumpcyjne: obejmuje jaja spożywane (konsumpcja bezpośrednia), produkty z jaj lub produkty, do których sporządzenia używane są jaja (makarony, ciasta, itd.). Do wyliczeń spożycia jaj brana jest pod uwagę kategoria dotycząca tylko jaj konsumpcyjnych.

Spożycie konsumpcyjne jaj (tys. ton /kraj) w bilansie jest to pozycja wynikowa:

$$\text{spożycie konsumpcyjne} = \text{zużycie krajowe} - \text{straty} - \text{spasanie} - \text{zużycie przemysłowe}.$$

Wielkość ta jest porównywana z danymi o miesięcznym spożyciu w kg/os w gospodarstwach domowych na podstawie miesięcznych badań budżetów domowych.

5.5.2. Bilans mięsa

5.5.2. Meat balance

Źródła danych:

Ubój gospodarczy – ubój zwierząt w gospodarstwach rolnych. Dane z tego zakresu pochodzą ze źródła administracyjnego, tj. Komputerowej Bazy Danych Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt ARiMR.

Skup krajowy zwierząt rzeźnych – skup prowadzony jest przez wyspecjalizowane jednostki skupu i przetwórstwa (formularz R-10). Obejmuje sprawozdawczość półroczną GUS (*Sprawozdanie o skupie produktów rolnych i leśnych* formularz R-10S), jak i miesięczną (*Meldunek o skupie ważniejszych produktów rolnych* formularz R-10M). W sprawozdaniach tych podawana jest ilość i wartość skupionych produktów rolnych (zwierzęcych) przez podmioty gospodarcze prowadzące skup produktów rolnych bezpośrednio od producentów.

Ubój przemysłowy – miesięczne dane z tego zakresu (ubój w sztukach, waga żywa, waga bita ciepła oraz waga bita chłodzona) – zbierane są na formularzu GUS – *Sprawozdanie o wielkości ubojów zwierząt gospodarskich* (R-09U). Dane dostępne są od 2003 r.

Handel zagraniczny – obroty handlu zagranicznego zwierzętami, mięsem przetworzonym i podrobami.

Produkcja towarów przemysłowych – sprawozdania roczne o produkcji (formularz P-01 dla jednostek o liczbie pracujących powyżej 9 osób); miesięczne (formularz DG-1 dla jednostek o liczbie pracujących powyżej 9 osób).

Produkcja – punktem wyjścia w sporządzaniu bilansu mięsa są dane o produkcji żywca rzeźnego według poszczególnych gatunków i grup zwierząt: cielęta, bydło pozostałe, trzoda chlewna, owce, kozy, konie, drób, pozostałe zwierzęta (króliki, dziczyzna). Dane o produkcji żywca rzeźnego szacowane są w sztukach i w wadze żywej, a następnie waga żywa zwierząt rzeźnych (waga żywca przed ubojem) przeliczana jest za pomocą odpowiednich

współczynników (zaprezentowane w dalszej części tekstu) na wagę bitą ciepłą. Produkcja stanowi łączną ilość wyprodukowanego żywca rzeźnego na potrzeby uboju krajowego oraz na eksport.

Stosowane terminy:

Waga bita ciepła (WBC) – jest to masa tuszy zwierzęcia po uboju (nie później niż po 1 godzinie od uboju). W skład masy określonej jako „waga bita ciepła” wchodzi waga tusz lub półtuszy. W zależności od rodzaju ubijanych zwierząt, np. w przypadku świń – łącznie z głową, nogami, skórą oraz nerkami i sadłem, a w przypadku pozostałych zwierząt – bez głów, nóg i skóry, lecz łącznie z łojami około nerkowymi. Żywiec rzeźny danego gatunku zwierząt w WBC uzyskuje się poprzez przemnożenie żywca rzeźnego wyrażonego w kg i odpowiadającego mu współczynnika.

W celu przeliczenia uboju dokonanego w gospodarstwie rolnym i uboju na zlecenie dokonanego w rzeźni przemysłowej lub ubojni lokalnej wyrażonego w wadze żywca (tj. przed ubojem) na wagę bitą ciepłą wykorzystuje się wskaźniki przeliczeniowe, otrzymując uzysk masy mięsno-kostno-tłuszczowej. Po dodaniu do „wagi bitej ciepłej” uzysku podrobów (po zastosowaniu odpowiednich współczynników), otrzymuje się stosowaną w statystyce kategorię „produkcja mięsa łącznie z tłuszczami i podrobami”.

Waga schłodzona (WS) – jest to masa tuszy zwierzęcia po uboju po 24-godzinnym schłodzeniu. Waga poubojowa schłodzona jest zazwyczaj o 1-2 kg mniejsza niż waga poubojowa ciepła, wskutek wyparowania części wody. W 2017 r. zostały obliczone nowe wskaźniki przeliczeniowe na wagę bitą ciepłą i wagę schłodzoną. Przy ich opracowaniu wykorzystano wyniki z miesięcznych badań w ubojniach (sprawozdanie GUS R-09U – *Sprawozdanie o wielkości ubojów zwierząt gospodarskich*). Współczynniki są średnią ważoną z lat 2011-2015, tj. ilorazem wagi ubitych w tym okresie zwierząt w wadze bitej ciepłej lub wadze schłodzonej do liczby sztuk w wadze żywej⁵.

Dla przeliczenia uboju gospodarczego żywca rzeźnego z wagi żywej na wagę bitą ciepłą od 2018 roku stosuje się następujące współczynniki:

- żywiec wołowy – 51,8%,
- żywiec cielęcy – 58,7%,
- żywiec wieprzowy – 78,0%,
- żywiec barani – 42,3%,
- żywiec koński – 60,8%,
- żywiec drobiowy – 75,0%,
- żywiec króliczy – 55,2%,
- żywiec kozi – 60,0%.

Skup żywca rzeźnego w wadze żywej przelicza się na wagę bitą ciepłą według następujących przeliczników:

- żywiec wołowy krajowy – 52,3%,
- żywiec wołowy eksportowy – 57,0%,
- żywiec cielęcy krajowy – 60,0%,
- żywiec cielęcy eksportowy – 62,0%,
- żywiec wieprzowy ogółem – 78,0%,
- żywiec barani krajowy – 43,0%,
- żywiec barani eksportowy – 50,0%,
- żywiec koński krajowy – 57,0%,

5 Z uwagi na potrzebę aktualizacji wskaźników przeliczeniowych na wagę bitą ciepłą i na wagę schłodzoną zostały wzięte pod uwagę dostępne dane o ubojach ze sprawozdania R-09U. Przyjęto wyniki danych za okres ostatnich sześciu lat.

- żywiec koński eksportowy – 56,0%,
- żywiec drobiowy ogółem – 70,0%.

Produkcję podrobów oblicza się przy wykorzystaniu odpowiednich współczynników na podstawie produkcji wyrażonej w wadze bitej ciepłej:

- podroby wołowe (z wyłączeniem cielęcych) – 14,39%,
- podroby cielęce – 15,94%,
- podroby wieprzowe – 3,44%,
- podroby z owiec – 11,76%,
- podroby drobiowe – 5,87%.

Produkcję żywca rzeźnego (stanowiącego sumę uboju gospodarczego i skupu) w wadze bitej ciepłej przelicza się na wagę bitą schłodzoną przy użyciu następujących współczynników procentowych:

- wołowina (z wyłączeniem cielęciny) 1,35 (waga bita ciepła * 98,65%),
- cielęcina – 1,40% (waga bita ciepła * 98,60%),
- wieprzowina – 1,60 (waga bita ciepła * 94,40%),
- baranina i mięso kozie – 1,20 (waga bita ciepła * 98,80%),
- konina – 1,65 (waga bita ciepła * 98,35%),
- drobiowe – 1,00 (waga bita ciepła * 99,00%),
- podroby – 0,67 (waga bita ciepła * 99,33%).

Bilans mięsa ujmuje produkcję:

- Mięsa:
 - wołowego,
 - wieprzowego,
 - cielęcego,
 - baraniego,
 - drobiowego,
 - z pozostałych zwierząt (końskiego, koziego, królicze i dziczyzna).
- Podrobów według gatunków.

Produkcja netto (tys. szt., tys. ton) = ubój zwierząt (zarówno z produkcji krajowej, jak i z importu).

Średnia waga żywa (kg) = produkcja netto w tys. t / produkcja netto w tys. szt. * 1000

Produkcja krajowa brutto = produkcja netto + eksport zwierząt żywych – import zwierząt żywych.

Szczegółowe informacje odnośnie produkcji zwierzęcej zamieszczone są w publikacji *Zeszyt metodologiczny produkcji zwierzęcej*.

W statystyce produkcji zwierzęcej corocznie w Głównym Urzędzie Statystycznym przeprowadza się następujące szacunki:

- szacunek wstępny o rocznej produkcji poszczególnych produktów zwierzęcych w ujęciu zbiorczym dla całego rolnictwa oraz w podziale na sektor prywatny, w tym gospodarstwa indywidualne i sektor publiczny (przeprowadzany na początku następnego roku – w styczniu),
- dane ostateczne o rozmiarach produkcji (obliczenia prowadzone w czerwcu po zakończeniu roku sprawozdawczego) ze szczegółowym podziałem na sektory własnościowe (przedstawione w układzie wojewódzkim).

Od 2023 r. szacunek wstępny jak i dane ostateczne obliczane są tylko dla całego rolnictwa bez podziału na sektory.

Produkcja żywca rzeźnego (w sztukach i wadze żywej) obliczana jest na podstawie liczby i łącznej wagi zwierząt gospodarskich poszczególnych gatunków, tj. bydła, świń, owiec, koni, drobiu, kóz, królików ubitych w danym okresie czasu. Do obliczeń tych przyjmuje się dane sprawozdawcze o liczbie i wadze wyprodukowanych zwierząt rzeźnych pozyskiwanych na formularzu R-09U – *Sprawozdanie o wielkości ubojów zwierząt gospodarskich*. Uzyskane dane dotyczące ubojów w rzeźniach i ubojów gospodarczych są następnie bilansowane danymi z handlu zagranicznego.

Produkcję żywca rzeźnego oblicza się według następującego wzoru:

$$P = U + E - I$$

P – Produkcja żywca rzeźnego (produkcja krajowa),

U – Uboje zwierząt gospodarskich,

E – Eksport żywych zwierząt gospodarskich,

I – Import żywych zwierząt gospodarskich.

Produkcja żywca rzeźnego wyrażana jest liczbą ubitych sztuk zwierząt poszczególnych gatunków oraz w wadze tych zwierząt. Może być wyrażona w wadze żywej lub w wadze poubojowej (waga bita ciepła i waga schłodzona). Waga poubojowa jest obliczana przy wykorzystaniu współczynników poubojowych na wagę bitą ciepłą i wagę schłodzoną.

Produkcja dziczyzny dla całego rolnictwa w wadze poubojowej szacowana jest na podstawie danych: Polskiego Związku Łowieckiego oraz Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. Pozyskuje się dane w zakresie:

- liczby odstrzelonych zwierząt łownych poszczególnych gatunków,
- przeciętnej wagi poubojowej 1 odstrzelonej sztuki,
- handlu zagranicznego dziczyzną.

W szacunku produkcji dziczyzny uwzględnia się odstrzał następujących gatunków zwierząt łownych: daniela, muflony, jelenie, sarny, dziki, zające, bażanty, kuropatwy, kaczki. Do przygotowania bilansu handlu zagranicznego dziczyzny, który wynika z różnicy między eksportem, a importem dziczyzny w ujęciu wagowym wykorzystuje się dane z handlu zagranicznego.

Handel zagraniczny

Informacje o produktach znajdujących się na liście kodów Nomenklatury Scalonej CN Eurostatu. Lista ta obejmuje następujące działy:

- zwierzęta żywe – dział 1 CN,
- mięso i podroby jadalne – dział 02 CN,
- przetwory z mięsa, ryb lub skorupiaków, mięczaków i innych bezkręgowców wodnych – dział 16 CN.

Produkty przetworzone znajdujące się w obrocie handlu zagranicznego przeliczane są za pomocą współczynników zalecanych przez Eurostat na jednostki naturalne.

Zapasy

W Polsce brak jest danych dotyczących zapasów początkowych i końcowych. Zmiana zapasów wynika z różnicy pomiędzy zasobami, a eksportem i zużyciem krajowym. Zapasy u producentów są różnicą między dwoma kolejnymi latami – między rokiem badanym, a rokiem poprzednim. W Polsce rejestracja stanu zapasów odbywa się według Nomenklatury PRODPOL.

Straty

Wielkość strat określana jest przy zastosowaniu odpowiednich procentowych współczynników strat w uzyskanych ubojach (przemysłowych jak i gospodarczych). Uzyskane w ten sposób wyniki weryfikowane są w oparciu o oceny ekspertów IERiGŻ-PIB.

Pasza zwierzęca

Pozycja ta obejmuje ilość zwierząt i mięsa przeznaczoną na konfiskaty. Mięso sprzedawane do zakładu przetwórczego z przeznaczeniem do spożycia przez ludzi podlega dość szczegółowym badaniom. Badania te, wykonywane w ramach obowiązków Inspekcji Weterynaryjnej, mają jeden podstawowy cel: zapobiegać rozwojowi zakaźnych chorób człowieka. Związane jest to głównie z zagrożeniem mikrobiologicznym. Jeżeli u zwierząt występują objawy chorobowe lub też stwierdzono zmiany narządowe to jednoznacznie dyskwalifikuje to mięso z dalszego procesu przetwórczego i podlega ono konfiskacie. Za niezdatne w dalszym procesie przetwórczym uznaje się również tuszki, na których stwierdza się wszelkie rażące zmiany w zakresie wyglądu i zapachu mięsa, a które nie są akceptowane przez konsumentów – takie mięso również podlega konfiskacie. Konfiskata może dotyczyć całej tuszki lub w niektórych przypadkach tylko jej zmienionych chorobowo części. Źródłem tych danych są sprawozdania z ubojni i przetworni mięsnych, objętych badaniem dotyczącym przetworów mięsa.

Spożycie konsumpcyjne

Obejmuje ilość mięsa i podrobów przeznaczonych bezpośrednio i pośrednio do spożycia przez ludzi. Wielkość ta obliczana jest na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych, informacji rzeczoznawców rolnych GUS oraz sprawozdawczości IERiGŻ-PIB dotyczącej rachunkowości rolnej ([link do publikacji branżowej: Rynek mięsa](#)).

STRUKTURA BILANSU MIĘSA**Część I – w wadze poubojowej ciepłej**

- produkcja żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso (łącznie z tłuszczami i podrobami),
- import żywych zwierząt w przeliczeniu na mięso (łącznie z tłuszczami),
- eksport żywych zwierząt w przeliczeniu na mięso (łącznie z tłuszczami),
- niezbilansowane różnice wagi,
- produkcja (mięsa, tłuszczów i podrobów),
- mięso i tłuszcze,
- podroby,
- ubytki wagi w uboju na skutek schłodzenia.

Część II – w wadze schłodzonej

- produkcja (ubój przemysłowy i gospodarczy),
- mięso (wołowe, cielęce, wieprzowe, baranie, drobiowe, końskie, pozostałe),
- podroby,
- tłuszcze,

- uzysk tłuszczów poubojowych,
- ubytki w uboju i przetwórstwie (w tym tłuszcze przeznaczone na cele techniczne, konfiskaty),
- eksport,
- import,
- zmniejszenie/zwiększenie zapasów i rezerw,
- spożycie (mięsa, tłuszczów i podrobów),
 - mięso i podroby,
 - mięso (wołowe, wieprzowe, drobiowe, pozostałe),
 - podroby,
 - tłuszcze z uboju.

Wielkości te wyrażane są w:

- tys. ton,
- w kg na 1 ha użytków rolnych,
- w kg na 1 mieszkańca.

5.5.3. Bilans mleka

5.5.3. Milk Balance

W celu rozliczenia produkcji mleka oraz kierunków jej rozdysponowania opracowuje się:

Bilans mleka pełnego ogółem

Bilans mleka pełnego jest wyrażany w milionach litrów i jest sporządzany dla roku kalendarzowego. Zawiera następujące elementy:

- Po stronie przychodowej
 - produkcja,
 - import,
 - zmniejszenie/zwiększenie zapasów (rezerw państwowych i zapasów u producentów).
- Po stronie rozchodowej
 - spasanie mleka pełnego u producenta,
 - spożycie mleka przez ludność,
 - ubytki i straty,
 - eksport,
 - zwiększenie/zmniejszenie zapasów (rezerw państwowych i zapasów u producentów).

Omówienie pozycji bilansowych

Źródłami danych dotyczących produkcji mleka są:

- badanie miesięczne – *Sprawozdanie miesięczne ze skupu mleka oraz produkcji przetworów mlecznych* (RRW-26),
- badanie roczne – *Sprawozdanie ze skupu surowców oraz produkcji przetworów mlecznych* (RRW-27),
- *Sprawozdanie o skupie produktów rolnych i leśnych* (R-10S) – Skup produktów rolnych według dostawców, *Badanie pogłowia drobiu oraz produkcji zwierzęcej* (R-ZW-B), dane administracyjne ARiMR (Komputerowa Baza Danych prowadzona na podstawie Ustawy o Systemie Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt⁶).

Więcej informacji odnośnie produkcji zwierzęcej znajduje się w publikacji *Zeszyt metodologiczny produkcji zwierzęcej*.

W gospodarstwach rolnych osób prawnych produkcję mleka krowiego (tj. mleka udojonego od krów bez mleka wyssanego bezpośrednio przez cielęta) w tysiącach litrów ustala się na podstawie wyników badania pogłowia drobiu (1.45.09 *Pogłowie i produkcja bydła oraz innych gatunków zwierząt gospodarskich (bez świń)*) oraz produkcji zwierzęcej, przeprowadzanego raz w roku w grudniu. Przeciętna wydajność roczna mleka od jednej krowy ogółem i jednej krowy mlecznej obliczana jest poprzez podzielenie wielkości produkcji mleka przez średnioroczny stan pogłowia krów. Przeciętny stan pogłowia krów liczony jest jako średnia arytmetyczna z trzech stanów (w grudniu roku poprzedniego, czerwcu i grudniu roku sprawozdawczego). W gospodarstwach rolnych osób fizycznych źródłem danych o produkcji (udoju) mleka krowiego są uogólnione wyniki uzyskane z badania pogłowia drobiu oraz produkcji zwierzęcej, przeprowadzanego raz w roku w grudniu. Zebrane dane dotyczą średniego dziennego udoju mleka w gospodarstwie rolnym od wszystkich krów dojonych z ostatniego dnia przed dniem referencyjnym badania (R-ZW-B).

Produkcję (udój) mleka krowiego wylicza się według wzoru:

$$MI = U\bar{s}r * d$$

gdzie:

MI – produkcja mleka w roku,

U $\bar{s}$ r – średni dzienny udój w gospodarstwie rolnym od wszystkich krów dojonych w roku,

d – liczba dni w roku.

Ustalana jest przeciętna wydajność roczna mleka od jednej krowy ogółem i jednej krowy mlecznej poprzez podzielenie wielkości produkcji mleka przez średni stan pogłowia krów. Uzyskana produkcja mleka jest weryfikowana w oparciu o dane skupowe z formularza R-10S – *Sprawozdanie o skupie produktów rolnych i leśnych*.

Więcej informacji odnośnie skupu znajduje się w publikacji – *Zeszyt metodologiczny skupu produktów rolnych*.

Handel zagraniczny

Obejmuje dane na temat masła oraz przetworów mlecznych w przeliczeniu na mleko pełne, według poniższej listy kodów Nomenklatury CN:

- 0401 – mleko i śmietana, niezagęszczone i niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego,
- 0402 – mleko i śmietana zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego,
- 0403 – jogurt; maślanka, mleko zsiadłe i śmietana ukwaszona, kefir i inne sfermentowane lub zakwaszone mleko i śmietana, nawet zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego, lub aromatyzowane lub zawierające dodatek owoców, orzechów lub kakao,

6 [Ustawa z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt](#)

- 0404 – serwatka, nawet zagęszczona lub zawierająca dodatek cukru lub innego środka słodzącego; produkty składające się ze składników naturalnego mleka, nawet zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego, gdzie indziej niewymienione ani niewłączone,
- 0405 – masło i pozostałe tłuszcze oraz oleje otrzymane z mleka; produkty mleczarskie do smarowania,
- 0406 – ser i twaróg.

Zapasy

Informacja o zapasach na dzień 31 grudnia (producenci). Pozycja stanowi sumę różnicy zapasów masła, mleka w proszku, mleka skondensowanego i serów u producentów (różnica między rokiem badanym i rokiem poprzednim) oraz zapasów masła z rezerw państwowych w przeliczeniu na mleko według współczynników.

Zużycie krajowe:

Spasanie mleka: oznacza ilość mleka zużytego na cele skarmiania zwierząt bezpośrednio w gospodarstwie rolnym (ustalane jest w oparciu o sprawozdanie o stanie pogłowia bydła, owiec, kóz, koni i drobiu oraz produkcji zwierzęcej w ujęciu ilościowym w litrach) oraz wykorzystanego do produkcji pasz na rynku. Dane te są konsultowane z ekspertami IERiGŻ-PIB (link do publikacji branżowej: [Rynek mleka](#)).

Spożycie konsumpcyjne: jest to różnica w ilości mleka (spożywanego przez ludzi) pomiędzy rozchodem ogółem (który równa się przychodowi ogółem), a pozostałymi pozycjami rozchodowymi, tj. spasaniem, ubytkami i stratami, eksportem i zwiększeniem zapasów.

Straty: stanowią około 0,2% produkcji.

Zwiększenie/zmniejszenie zapasów: szacuje się w ten sam sposób jak w opisie strony przychodowej.

Schemat bilansu mleka

Część przychodowa to: produkcja + import + zmniejszenie zapasów

Część rozchodowa to: spasanie mleka + spożycie + ubytki i straty + eksport + zwiększanie zapasów

Zmniejszenie/zwiększenie zapasów

Ustala się na podstawie danych ze sprawozdawczości o zapasach produktów i towarów w magazynach u producentów na podstawie miesięcznego meldunku o produkcji wyrobów i zapasach w magazynach producentów. Zapasy produktów i towarów w magazynach u producentów są różnicą między dwoma kolejnymi latami – między rokiem badanym, a rokiem poprzednim.

5.6. Systemy klasyfikacyjne stosowane w badaniu

5.6. Classification systems used in the survey

Na potrzeby sporządzania bilansów produktów rolnych stosowane są następujące klasyfikacje:

- Nomenklatura PRODPOL – klasyfikacja wyrobów i usług przemysłowych,
- Nomenklatura Scalona CN.

Nomenklatura PRODPOL do badania rocznego jest wykazem wyrobów i usług przemysłowych objętych obserwacją statystyczną na formularzu P-01 *Sprawozdanie o produkcji za rok ...*. Oparta jest na Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług (PKWiU 2015), która została wprowadzona 1 stycznia 2016 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 września 2015 r. (Dz.U. z 2015r., poz. 1676) oraz liście PRODCOM rekomendowanej przez EUROSTAT do badania produkcji przemysłowej w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Zakres nomenklatury PRODPOL wynika z potrzeb

informacyjnych rządu, resortów gospodarczych, placówek naukowych i badawczych, stowarzyszeń i organizacji, przedsiębiorstw i samorządu gospodarczego, Eurostatu oraz organizacji międzynarodowych.

Nomenklatura PRODPOL udostępniona jest w dwóch formatach na stronie GUS:

- <http://form.stat.gov.pl/formularze/formularze.htm>,
- <https://stat.gov.pl/Klasyfikacje/>.

Nomenklatura Scalona (CN) jest narzędziem klasyfikacji towarów, stworzonym pod kątem spełnienia wymagań zarówno Wspólnej Taryfy Celnej, jak i statystyk handlu zewnętrznego UE. CN jest również używana w statystykach dotyczących handlu wewnątrzunijnego. Klasyfikacja opiera się na światowym standardzie Zharmonizowanego Systemu, który w razie potrzeby dzieli na części do celów handlu zagranicznego, regulacji rolnictwa i ceł.

Podstawa prawna:

- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2024/2522 z dnia 23 września 2024 r. zmieniające załącznik I do rozporządzenia Rady (EWG) nr 2658/87 w sprawie nomenklatury taryfowej i statystycznej oraz w sprawie Wspólnej Taryfy Celnej, Dz.U. L 2024/2522 z 31.10.2024.
- Noty wyjaśniające do Nomenklatury scalonej Unii Europejskiej, Dz.U. C 119 z 29.3.2019, s. 1–422.
- Strona internetowa Eurostatu – Metodologia międzynarodowego handlu towarami. Nomenklatura Scalona 2025 jest utrzymywana przez Eurostat i rozpowszechniana przez Urząd Publikacji Unii Europejskiej na stronie internetowej EU Vocabularies.

Lista produktów objętych Nomenklaturą Scaloną nie jest statyczna, ale dynamiczna. To oznacza, że z biegiem czasu niektóre produkty zostają usunięte, a inne zastąpione nowymi lub scalane (kilka produktów pod jednym kodem). Aktualizacja wykazu odbywa się we współpracy z Komisją i Państwami Członkowskimi. Stan wykazu jest sprawdzany i aktualizowany nie rzadziej niż co drugi rok na spotkaniach Grupy Roboczej ds. Statystyki Upraw Rolnych. Lista produktów zbożowych i nasion oleistych objętych bilansami zbiorów została zaktualizowana, we współpracy z DG AGRI (Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich), aby uwzględnić nowe uprawy dodane zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2023/1538. W przypadku sporządzania bilansów na potrzeby krajowe corocznie jest sprawdzana i w razie zmian aktualizowana lista kodów CN. Wersja 2026 obowiązuje od 1 stycznia 2026 roku i jest publikowana przez Komisję Europejską. Nomenklatura Scalona (CN) dostępna jest na stronie GUS pod linkiem: <https://stat.gov.pl/badania-statystyczne/sprawozdawczosc/intrastat/opisowa-wersja-nomenklatury-scalonej/>.

Rozdział 6. Organizacja i zarządzanie realizacją badania

Chapter 6. Organization and management of the survey

Departament Rolnictwa i Środowiska jest jednostką autorską odpowiedzialną za metodologię badania *Bilanse wybranych produktów rolnych* (1.45.19). Sprawuje nadzór merytoryczny nad zachowaniem ciągłości i spójności badania, odpowiada za przygotowanie harmonogramu badania, analizuje otrzymane dane, zatwierdza tablice wynikowe, zajmuje się udostępnianiem uzyskanych z badania wyników użytkownikom wewnętrznym i zewnętrznym. Bilanse przygotowywane są raz w roku po zakończeniu i opracowaniu wyników wszystkich badań pierwotnych. Dane będące wynikiem badań pierwotnych są pozyskiwane z Departamentu Rolnictwa i Środowiska (dane dotyczące produkcji zwierzęcej i roślinnej) oraz departamentów odpowiedzialnych merytorycznie za informacje na temat: handlu zagranicznego produktami rolnymi, produkcji wyrobów przemysłowych pochodnych od produktów rolnych oraz danych o stanie zapasów rynkowych. Uzyskane dane źródłowe są przetwarzane, agregowane i dokonuje się niezbędnych szacunków, porównań i analizy zjawisk. Terminy sporządzania danych bilansowych wynikają z harmonogramów publikacji danych w: GUS, Eurostacie oraz KOWR. Dla Eurostatu opracowywane są bilanse wybranych zbóż i nasion roślin oleistych. Dla KOWR sporządzane są natomiast bilanse: ryżu, zbóż, ziemniaków i skrobi ziemniaczanej, cukru, rzepaku, mięsa, jaj oraz przesyłane dane o rocznym spożyciu najważniejszych produktów rolnych, wyrażone w kg/os.

Rozdział 7. Sposób prezentacji wyników badania

Chapter 7. Way of presentation of the survey results

Informacje o bilansach produktów rolnych udostępniane są w formie tablic statystycznych oraz wykresów na potrzeby odbiorców niezwłocznie po ich opracowaniu w następujących publikacjach:

Publikacje GUS:

- „Rocznik Statystyczny Rolnictwa rok”
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rolnictwa-2025,6,19.html>,
- „Rolnictwo w ... roku”
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/rolnictwo/rolnictwo-w-2024-r-,3,22.html>,
- „Mały Rocznik Statystyczny Polski ... rok”
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2025,1,27.html>,
- „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej ... rok”
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-rzeczypospolitej-polskiej-2025,2,25.html>.

Baza Danych Eurostatu

<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Rozdział 8. Ocena jakości badania

Chapter 8. Assessment of the quality of the survey

Zgodnie z artykułem 12 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej, w celu zagwarantowania jakości wyników europejskie dane statystyczne są opracowywane, tworzone i rozpowszechniane w oparciu o jednolite standardy i zharmonizowane metody. Ocena jakości badania dokonywana jest na podstawie kryteriów: przydatności, dokładności, aktualności, terminowości, porównywalności, spójności, dostępności i przejrzystości. Dla badania 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych* przedstawia się następująco według tych kryteriów:

1. Przydatność.

Informacje statystyczne z zakresu bilansów wybranych produktów rolnych są wykorzystywane przez Eurostat, FAO, administrację państwową (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa), naukowców, dziennikarzy, przemysł spożywczy, przedsiębiorców rolnych, banki, uczniów i studentów. Dane dotyczące bilansów głównych zbóż i nasion oleistych są potrzebne DG AGRI do właściwego zarządzania i monitorowania Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) oraz rynku. Zawartość Rozporządzenia SAIO odpowiada minimalnym potrzebom DG AGRI.

2. Dokładność.

Dane dotyczące bilansów wybranych produktów rolnych, jak i dotyczące badań pierwotnych na jakich się opierają, spełniają wymagania dokładności określone w Rozporządzeniu (UE) 2022/2379 w sprawie statystyk dotyczących nakładów i produkcji w rolnictwie oraz Rozporządzeniu (UE) 2019/2152 w sprawie europejskiej statystyki gospodarczej i Rozporządzeniu (UE) 2020/1197 ustanawiające specyfikacje techniczne.

3. Aktualność.

Na potrzeby krajowych publikacji dane bilansowe opracowywane są dla okresów odniesienia jakimi są – rok gospodarczy (bilanse produktów roślinnych) oraz rok kalendarzowy (bilanse produktów zwierzęcych). W przypadku bilansów opracowywanych dla Eurostatu rok odniesienia to rok kalendarzowy.

4. Terminowość.

Opracowywane dane są opublikowane zgodnie z harmonogramem. Dane bilansowe przekazywane są do Eurostatu w terminie do 30 listopada roku n za rok kalendarzowy $n-1$ (11 miesięcy po zakończeniu okresu odniesienia).

5. Porównywalność.

Metoda gromadzenia danych na poziomie kraju pozwala na zachowanie szeregów czasowych i ich porównywalności. Dane o produkcji rolnej zawarte w bilansach są porównywalne z raportowanymi danymi o zebranej produkcji roślinnej w Rocznych Statystykach Upraw. W przypadku danych dotyczących importu i eksportu w bilansach stosuje się te same pojęcia co w statystykach handlu.

6. Spójność.

Stosowane w naszym badaniu pojęcia, definicje, klasyfikacje, zakresy, okresy odniesienia, obszary odniesienia dotyczące bilansów wybranych produktów rolnych są spójne z wytycznymi metodologii Eurostatu.

Dane dotyczące bilansu produktów rolnych są spójne z:

- rocznymi danymi statystycznymi dotyczącymi upraw,
- danymi handlowymi,
- danymi dotyczącymi zapasów końcowych w roku $n-1$ i zapasów początkowych w roku n .

7. Dostępność i przejrzystość.

Metadane z badania 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych* dostępne są w bazie danych Eurostatu: [Crop balance sheets \(apro_cbs\)](#).

Badanie 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych* jest badaniem wykorzystującym dane z poniżej wymienionych źródeł:

- 1.19.01 *Budżety gospodarstw domowych*,
- 1.45.07 *Produkcja ważniejszych upraw rolnych*,
- 1.45.08 *Produkcja ważniejszych upraw ogrodnich*,
- 1.45.09 *Pogłowie i produkcja bydła oraz innych gatunków zwierząt gospodarskich (bez świń)*,
- 1.45.10 *Pogłowie i produkcja świń*,
- 1.46.04 *Produkcja wyrobów przemysłowych*,
- 1.46.12 *Skup i produkcja mleka oraz przetworów mlecznych*,
- 1.51.01 *Realizacja eksportu i importu w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami spoza UE (niebędącymi członkami UE)*,
- 1.51.07 *Realizacja przywozu i wywozu towarów w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami UE*,
- 1.51.08 *Realizacja międzynarodowego handlu towarami w wyrażeniu ilościowo-wartościowym*.

Raporty jakości dla wyżej wymienionych badań pierwotnych są dostępne na stronie GUS: [GUS – Raporty jakości na potrzeby krajowe](#) oraz: [Biuletyn Informacji Publicznej / Działalność statystyki publicznej / Jakość w statystyce / Raporty jakości na potrzeby Eurostatu](#).

Zgodnie z rekomendacjami unijnymi, raport jakości dla badania 1.45.19 *Bilanse wybranych produktów rolnych* opracowywany jest dla Eurostatu raz na 3 lata.

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Ogólny schemat bilansów produktów rolnych

Bibliografia

Bibliography

1. D. Pasińska, „Rynek drobiu i jaj”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, półrocznik.
2. E. Rosiak, „Rynek rzepaku”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, półrocznik.
3. Ł. Zaremba, „Rynek owoców i warzyw”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, półrocznik.
4. „Nomenklatura PRODPOL”, klasyfikacja wyrobów i usług przemysłowych, GUS, ustalana corocznie.
5. „Nomenklatura Scalona CN”, <https://stat.gov.pl/badania-statystyczne/sprawozdawczosc/intrastat/opisowa-wersja-nomenklatury-scalonej/>, dostęp 2026 r.
6. P. Szajner, „Rynek cukru”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, rocznik.
7. P. Szajner, „Rynek mięsa”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, rocznik.
8. P. Szajner, „Rynek mleka”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, półrocznik.
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2379 z dnia 23 listopada 2022 r. w sprawie statystyk dotyczących nakładów i produkcji w rolnictwie (Dz.U. L 315 z 7.12.2022).
10. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2023/1538 z dnia 25 lipca 2023 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2379 w odniesieniu do statystyk dotyczących produkcji roślinnej (Dz.U. L 187 z 26.7.2023).
11. Rozporządzenie SAIO – Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2024/2386 z dnia 6 września 2024 r. przyznająca odstępstwa niektórym Państwom Członkowskim w odniesieniu do przekazywania statystyk dotyczących nakładów i produktów rolnych (Dz. Urz. L 2024/2386, 10.9.2024).
12. Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2026 r. poz. 851).
13. W. Łopaciuk, „Rynek zbóż”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, półrocznik.
14. W. Dzwonkowski, „Rynek pasz”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, rocznik.
15. W. Dzwonkowski, „Rynek ziemniaków”, IERiGŻ-PIB, Warszawa, rocznik.
16. Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2025 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2026 (Dz. U. poz. 1842).
17. „Zeszyt metodologiczny – Badanie budżetów gospodarstw domowych”, GUS, Warszawa, 2024 r.
18. „Zeszyt metodologiczny – Badania produkcji przemysłowej”, GUS, Warszawa, 2024 r.
19. „Zeszyt metodologiczny – Produkcja roślinna”, GUS, Warszawa, 2025 r.
20. „Zeszyt metodologiczny – Produkcja zwierzęca”, GUS, Warszawa, 2024 r.
21. „Zeszyt metodologiczny – Skup produktów rolnych i leśnych”, GUS, Warszawa, 2026 r.